

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І
СПОРТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
за спеціальністю 242 Туризм,
освітньою програмою «Туристично-екскурсійне обслуговування»

на тему: «СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ТУРИСТИЧНО-ЕКСКУРСІЙНОГО
ПРОДУКТУ (НА ПРИКЛАДІ ЕКСКУРСІЇ КИЇВСЬКІ
МІНІ-СКУЛЬПТУРИ)»

здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
Головченко Валерії Русланівної

Науковий керівник: Фастовець О. О.
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Сокол Т.Г.
кандидат педагогічних наук, доцент
Рекомендовано до захисту на засіданні
кафедри (протокол № 11 від 05.05.2023 р.)

Завідувач кафедри: Бабушко С. Р.
доктор педагогічних наук, професор

_____
(підпис)

Київ – 2023

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1. Поняття та сутність туристичної діяльності.....	9
1.2. Екскурсійна діяльність як складова туристичної діяльності....	15
1.3. Методика та інновації у створенні екскурсій.....	25
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНО ДІЯЛЬНОСТІ В М. КИЄВІ	36
2.1. Стан розвитку екскурсійної діяльності в м.Києві.....	36
2. 3 Дослідження цінової пропозиції екскурсійного турпродукту в м.Києві	43
РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ – ЕКСКУРСІЇ КИЇВСЬКІ МІНІ СКУЛЬПТУРИ	47
3.1 Авторські пропозиції у створення пакету екскурсій «Київські мініскульптури».....	47
3.2. Калькуляція пакетів екскурсій Київські мініскульптури».....	63
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	75

АНОТАЦІЯ

Головченко Валерія – Створення інноваційного конкурентноспроможного екскурсійного маршруту на прикладі екскурсії Київські мініскульптури. – Рукопис.

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю 242 Туризм, спеціалізації «Туристично-екскурсійне обслуговування». – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ. 2023.

Кваліфікаційну роботу присвячено висвітленню сучасного стану розвитку екскурсійної справи в Україні, її проблем та перспектив. Особлива увагу приділена дослідженню екскурсійної справи на території міста Києва. Доведено, що в Києві перспективним є розвиток інноваційних видів екскурсій. Виділено позитивні і негативні моменти, що висвітлено у SWOT-аналізі. Розглянуто екскурсій у формі квесту, що просуватимуть дестинацію серед вітчизняних та іноземних туристів. Автором було проаналізовано міні скульптури міста Києва та запропоновано пакет екскурсійних квестів «Київські міні скульптури».

Ключові слова: *екскурсійний туризм, SWOT-аналіз, квест-маршрути, внутрішній туризм, інноваційний конкурентноспроможний турпродукт.*

ANNOTATION

Holovchenko Valeriia – Creation of an innovative competitive excursion route based on the example of the Kyiv minisculpture excursion. – Manuscript.

Graduation qualification paper in the specialty 242 Tourism, specialization “Tourism and Excursion Service”. – National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, 2023.

The qualification work, dedicated to highlighting the current state of development of excursion tourism in Ukraine, its problem and perspective. The author paid special attention to the study of the essence of local tourism in the territory of the city of Kyiv. He proved that the city of Kyiv has prospects for the

development of tourism in the territory. Separated the positive and negative points highlighted in the SWOT analysis. We considered the types of tourism that can be developed to promote the territory among domestic and foreign tourists. The peculiarities of the regions were highlighted and the development of tourism in the city of Kyiv was analyzed.

The author analyzed the unique resources of the city of Kyiv and created a package of excursion quest-routes that will interest tourists from the surrounding areas and even foreign tourists in the process of creating an innovative, competitive tourist-excursion product "Kyiv mini-sculptures".

Keywords: *smart tourism, SWOT analysis, quest routes, Ukraine, local tourism, innovative competitive tourism product.*

ВСТУП

Актуальність теми та постановка проблеми. Тема екскурсійна діяльність як інструмент підвищення атрактивності на території міста є досить актуальною. На даний час туризм набуває розвитку як в країні, так і окремо у місті Києві. Столиця України має велику кількість пам'яток місцевого та регіонального значення з ексклюзивною історією.

Екскурсійна справа – це розповсюджений вид туризму, за допомогою якого можна донести будь-яку інформацію кожній людині. Створення якісних послуг на території Києва, вдосконалення інфраструктури, впровадження інновацій сприятиме відвідуванню атракції на будь-якій місцевості. Це, в свою чергу, забезпечить стабільні надходження коштів до бюджету, що в свою чергу сприятиме розвитку економіки регіону.

Також за допомогою екскурсійної справи зростатиме інтелектуальний рівень населення, формуватиметься його любов до батьківщини. Створення нових інноваційних видів екскурсій привертатиме увагу до пізнання свого міста киян та буде цікавим гостям міста.

Зважаючи на зазначене, автором було обрано тему кваліфікаційного дослідження **«Створення інноваційного конкурентноспроможного екскурсійного маршруту на прикладі екскурсії Київські мініскульптури»**.

Ступінь розробленості теми. Тема екскурсійної діяльності у сфері туризму активно досліджується зарубіжними та вітчизняними науковцями.

Теоретичні засади та фундаментальні основи розробки та використання туризму та екскурсій розкрито у працях Долженко О. П. [5], Драпушко Р. Г. [8], Емельянов Н. П. [10], Кифяк В. Ф. [25], Ткаченко Т. І. [49], Кисельова Т. Г. [24], Король О. Д. [22], Карпюк З.Р. [19], McLeish В. [1], Сокол Т. Г. [42.]

Причому, в науковому просторі домінує література з використання окремих джерел у туристичній діяльності, зокрема

- значну увагу приділено проблемі класифікацій туристичної діяльності та її складової екскурсійної діяльності Емельянов Б.В.[10], Король [21], Кулаєв [28], Сокол Т.Г [42].

- особливості розробки маршруту туру та екскурсії Король О.Д. [22], та публікації професійних сайтів мережі інтернет [39], [16], [40], [48], [55].

- використання інновацій в сфері туризму Зорін І. В. [15]

Попри наявність обширного масиву наукових та науково-популярних публікацій з питань екскурсійної діяльності та розвитку квест-маршрутів, як засвідчує аналіз літератури, недостатньо праці, які б висвітлювали особливості інновацій у пізнавальному туризмі в Україні, його проблеми та перспективи.

З огляду на вказане, **метою кваліфікаційної роботи** є всебічне дослідження сучасного стану пізнавального туризму в Україні, його проблеми та перспективи розвитку та особливості створення інноваційних маршрутів.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- висвітлити теоретичні та методичні засади дослідження туристичної та екскурсійної справи, зокрема з'ясувати поняття і сутність видів туризму та екскурсій, охарактеризувати ступінь наукового опрацювання проблеми;
- визначити основні тенденції розвитку пізнавального туризму та екскурсійної справи;
- проаналізувати особливості сучасного стану розвитку екскурсійної сфери в Києві;
- виокремити та систематизувати переваги, виклики та проблеми використання новітніх екскурсійних технологій у туристичній діяльності;

- сформувані авторські пропозиції щодо використання інноваційних технологій у створенні конкурентоспроможного туристичного продукту.

Об'єктом дослідження є екскурсійна справа в Україні.

Предметом дослідження є особливості створення інноваційних екскурсійних маршрутів в Києві.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та всебічного розкриття теми кваліфікаційного дослідження автором було використано комплекс теоретичних і практичних методів. Так, загальнонаукові методи систематизації, узагальнення, аналізу та синтезу було використано для висвітлення теоретичних і методичних засад дослідження розвитку екскурсійного туризму (з'ясування поняття і сутності екскурсійного туризму, його структури та ступеню наукового опрацювання досліджуваної проблеми). Для опису світового та вітчизняного досвіду розвитку екскурсійного туризму та окреслення наявних тенденцій, окрім зазначених вище загальнонаукових методів, використовувалися структурно-функціональні та порівняльні методи. Прогностичні методи було застосовано в процесі формування авторських пропозицій зі створення інноваційного конкурентоспроможного туристичного продукту з використанням екскурсійних технологій.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретично-методичних засад дослідження, уточненні термінів «екскурсійний туризм», «екскурсійні технології», «екскурсійна дестинація»; визначенні ступеню наукового опрацювання теми вітчизняними та зарубіжними дослідниками; узагальненню вітчизняного досвіду розвитку екскурсійного туризму та на його основі визначенні основних тенденцій подальшого розвитку. Виокремлення переваг і проблем, з якими стикається туризм у процесі своєї трансформації, дозволило сформуванню низку пропозицій використання екскурсійних технологій під час створення інноваційного туристичного продукту.

Практична значимість роботи полягає у тому, що теоретичні результати кваліфікаційного дослідження було використано для формування авторських пропозицій зі створення інноваційного конкурентоспроможного туристично-екскурсійного продукту, а саме екскурсії-квесту із застосуванням смарт пристроїв та деяких смарт технологій (мобільного застосування GoogleMaps, геолокації, QR кодів). Також отримані результати та матеріали, можуть бути використані у процесі вивчення таких навчальних дисциплін, як «Екскурсійна справа», «Інновінг у туризмі», «Спеціалізований туризм» та ін.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків й викладена на 88 сторінках. Вона містить додатки, список використаної літератури та джерел, а також 10 таблиць і 9 рисунків. У процесі написання роботи було опрацьовано 55 наукових праць і джерел, з них 1 англійською мовою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття та сутність туристичної діяльності

Туризм, як форма соціального споживання специфічних товарів та послуг, має велике теоретичне значення. Ця галузь діяльності розвинулась внаслідок соціологізації відтворювальної функції, створивши специфічний продукт та організацію його споживання. Туризм відноситься до споживчих галузей господарства з огляду на його кінцеве призначення та характер діяльності. Існує багато підходів до визначення поняття "туризм", і немає єдиного підходу. У таблиці 1.1. наведено деякі визначення туризму.

Таблиця 1.1

Визначення терміну туризм в навчальній літературі

№№	Визначення терміну	Автор
1.	Туризм – це тимчасовий виїзд особи з її постійного місця проживання з метою оздоровлення, пізнання, професійного або службового завдання або з іншими цілями, без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування.	ЗУ «Про туризм» [13]
2.	Туризм – це будь-яка подорож з метою відпочинку, ознайомлення з новими регіонами та відвідування об'єктів.	Н.Ф. Реймерса [3]
3.	Туризм – це форма масового подорожування та відпочинку з метою ознайомлення з навколишнім середовищем, яка включає екологічні, освітні та інші функції	О.О. Бейдик [2]
4.	Туризм походить від французького “tour” (прогулянки, подорож) і є діяльністю пов’язаною з відпочинком-подорожами за межі постійного місця проживання з метою оздоровлення, відпочинку, спорту, культури або дозвілля	UNWTO[38, с.7]
5.	туризм - тимчасове переміщення людей з їх постійного місця проживання до інших країн або місцевостей у своїй країні, у вільний час з метою отримання задоволення і відпочинку, здійснювання оздоровчих, гостинних, пізнавальних або професійно-ділових цілей, при цьому не займаючись оплачуваною	Квартальнов В.А. [25, с.159]

	роботою у відвідуваному місці	
	Туризм -форма рекреації, пов'язана з активним відпочинком, яка поєднує оздоровлення, відпочинок, спорт, культуру та розваги, з метою подорожі за межі місця проживання та відновлення працездатності	Мальська М., Худо В., Цибух В. [48, с. 56]

Джерело: систематизоване автором за даними [2, 3,13,25,38, 48]

На додаток до всього вищезазначеного необхідно відмітити, що багато дослідників підтримують, що туризм – це форма руху населення, яка характеризується тимчасовим переміщенням людей з однієї частини країни в іншу або з однієї країни в іншу, і що це переміщення людей не пов'язане зі зміною місця проживання або місця роботи. [22, с.8]

Туристичну діяльність в Україні здійснюють підприємства, установи, організації та фізичні особи, які мають реєстрацію відповідно до чинного законодавства України та належать до суб'єктів туристичної діяльності.

Процес створення та реалізації туристичного продукту і окремих туристичних послуг називається туристичною діяльністю. Економіка туристичної діяльності включає в себе наступні складові, наведені на рис.1.1.

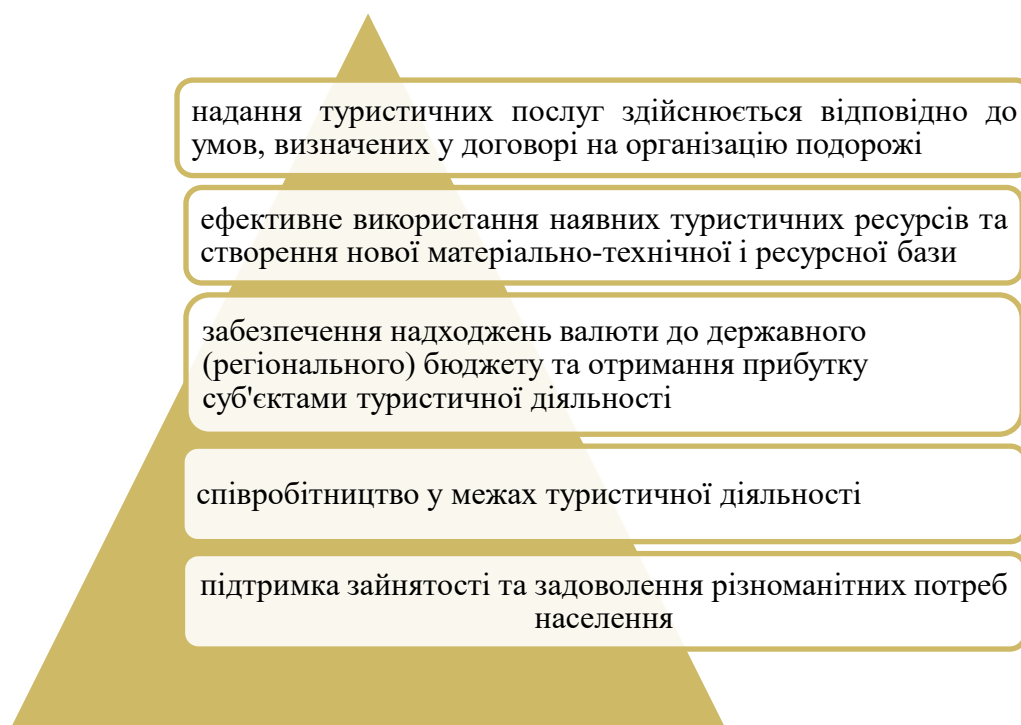

Рис. 1.1 Складові економіки туристичної діяльності

Джерело :складено автором

Ефективність туристичної діяльності значною мірою залежить від правильної оцінки туристичного ресурсного комплексу в цілому. Основними завданнями господарської діяльності суб'єкта туристичної діяльності є:

- а) створення (формування) туристичного продукту;
- б) розвиток ринку туристичних послуг;
- в) поліпшення інфраструктури туризму;
- г) здійснення продажу туристичних послуг через оптову й роздрібну торгівлю з використанням комп'ютерних технологій;
- д) пріоритетний розвиток внутрішнього та в'їзного/виїзного туризму.

Туристична діяльність базується на таких умовах і факторах, як економіка, політика, культура і швидкість проникнення у світову цивілізацію, здатності адаптації до нових туристичних технологій, заснованих на комп'ютерній техніці, гнучкий імпульс до інтеграційних та інших процесів у світовому просторі. [31, с.10]

Складність туристичних послуг розкривається через їх класифікацію. Існує декілька класифікаційних підходів, в основі яких лежать різні групувальні ознаки.

Для того, щоб класифікувати сучасний туризм необхідно встановити його найбільш надійні класифікаційні ознаки. Його слід класифікувати за географічним розташуванням, напрямом туристичних потоків, метою подорожі, способом подорожі, засобами розміщення туристів, кількістю учасників, організаційноправовими формами тощо.

Звернемо увагу, головним є поділ туризму на внутрішній і міжнародний.

1. Внутрішній туризм – це потік переміщення людей в межах країни постійного проживання постійного проживання з метою туризму. Національна валюта, що використовується у повсякденному житті, залишається засобом платежу, а рідна мова туриста – засобом спілкування.

Такі поїздки відносно легко організувати. За деякими оцінками на внутрішній туризм припадає 70-80 % усіх туристичних поїздок, а загальні

витрати на внутрішній туризм в 5-10 разів перевищують суму, яку туристи витрачають на зарубіжні подорожі.

2. Зарубіжний туризм включає у себе осіб, які подорожують з території країни де вони проживають до іншої країни. Для перетину кордону таким особам необхідно пройти різні процедури, включаючи отримання паспорта та візи, митні формальності, валютний та медичний контроль. Ці правила були встановлені державою з метою боротьби з нелегальною міграцією, міжнародним тероризмом, торгівлею наркотиками та проституцією, а також для забезпечення додержання процедур в'їзду та виїзду. Спеціальні служби перевіряють, чи дотримуються мандрівники правил щодо паспортного та візового режиму, вимог щодо вакцинації, а також правил та умов перевезення товарів, вантажів, валюти та валютних операцій через кордон.

3. Національний туризм включає в себе внутрішній та зарубіжний туризм і пов'язується з категорією ВВП (валового національного продукту).

4. В'їзний туризм – це подорожі в межах країни з метою туризму осіб, які не є постійними мешканцями цієї країни та не займаються оплачуваною діяльністю під час своєї поїздки.

5. Виїзний туризм – це подорожі, під час яких фізичні особи-резиденти відвідують іншу країну або перебувають за межами свого звичайного середовища з метою відпочинку чи розваг, не займаючись оплачуваною діяльністю у відвідуваній країні.

6. Рекреаційний туризм є найпопулярнішою формою туризму для багатьох країн, і часто іноземні туристичні поїздки до Іспанії, Італії, Франції та Австрії здійснюються з метою рекреації. Цей тип туризму характеризується тривалими поїздками, невеликою кількістю відвідуваних міст на маршруті та широким використанням повітряного транспорту, зокрема чартерних рейсів. Рекреаційний туризм має різноманітний характер і може включати розважальні програми, такі як відвідування театрів, верхова їзда, участь у фестивалях тощо. Також він може охоплювати різні хобі, наприклад полювання, музику та мистецтво. Додатково, в рамках рекреаційного туризму

можуть проводитися етнічні подорожі, спрямовані на вивчення національної культури країни, де відбувається перебування.

7. Оздоровчий відпочинок має особистий і індивідуальний характер. Проте іноді туристи об'єднуються для здійснення спільних поїздок з метою отримання групових знижок на проїзд. Зазвичай, тур на лікування має тривалість від 24 до 28 днів, що значно перевищує інші види туризму.

8. Екскурсійний туризм, також відомий як пізнавальний туризм, включає подорожі, здійснювані з пізньою метою, такими як ділові поїздки. Екскурсії виступають формою відпочинку і дозвілля, а також мають функцію розширення кругозору. Один з видів пізнього туризму - автомобільний туризм. Порівняно з подорожами іншими видами транспорту, подорож автомобілем або автобусом забезпечує туристам вищий рівень дозвілля.

9. Професійний та діловий туризм включає подорожі з метою виконання ділових обов'язків. У сучасному світі міжнародні контакти стали необхідністю в житті. Останніми роками подорожі бізнесменів стали дедалі популярнішими. Туристичні агентства створюють відділи, спеціалізовані на організації групових турів для бізнесменів з різноманітними цілями. Головною перевагою ділового туризму є можливість його організації у будь-який сезон, а туристичні агентства можуть надавати не лише звичайні туристичні послуги, такі як транспорт, проживання, харчування та екскурсії, але й спеціалізовані послуги, наприклад інформаційні дослідження, збір даних про потенційних клієнтів, переклади, надання необхідної економічної інформації та інші.

10. Науковий туризм, також відомий як конгресний туризм (Conference Travel), має на меті організацію науково-практичних семінарів, конференцій, з'їздів.

11. Спортивний туризм має на меті надання можливості туристам займатися своїм обраним видом спорту. Для успішного розвитку спортивного туризму потрібна відповідна інфраструктура, така як різноманітний спортивний інвентар, розвинуті спортивні майданчики, підйомники, доріжки

та інше. Забезпечення безпеки гостей є однією з основних вимог спортивного туризму.

12. Україна та країни СНД відомі своїми "шоп-турами", які передбачають поїздки за кордон з метою придбання товарів широкого вжитку з подальшим їх продажем. Такі товари включають взуття, трикотаж та інші товари, які можна придбати в Туреччині, Італії, Португалії та Сирії; текстиль – в Індонезії; хутро – в Греції та Аргентині; меблі – в Польщі та Італії; теле- та радіотехніка – в ОАЕ; автомобілі – в Німеччині, Швеції та Нідерландах.

13. Пригодницький туризм – це особливий спосіб відпочинку, який не лише включає перебування туристів у привабливих місцях, але й передбачає заняття незвичайною діяльністю, такою як "царське полювання", "пошуки піратських скарбів" та інше. Пригодницький туризм поділяється на декілька видів, зокрема:

- 1) похідні експедиції, які включають спелео-тури та інші подібні види;
- 2) сафарі-тури, які охоплюють полювання, риболовлю та інші подібні активності;
- 3) морські подорожі, зокрема яхтинг.

Однак, пригодницький туризм надає широкий спектр можливостей для незабутнього відпочинку та активного відкриття нових пригод.

14. Релігійний туризм, також відомий як паломницький туризм, став дуже популярним. В цій категорії можна виділити кілька видів:

- 1) паломництво – відвідування святих місць.
- 2) пізнавальні поїздки – ознайомлення з релігійними пам'ятками, історією та культурою релігії.
- 3) наукові поїздки – поїздки теологів та інших фахівців у цій сфері.

15. Ностальгичний туризм. Цей вид туризму ґрунтується на потребі людей відвідати своїх родичів, місць народження або місць проживання. Він займає важливе місце в міжнародних туристичних обмінах.

16. Екологічний туризм націлений на створення економічних стимулів для збереження природного середовища. Поняття "екотуризм" охоплює

широкий спектр різних напрямків, від невеликих екскурсій для школярів в кінці літа до регулярних національних туристичних програм.

17. Останнім часом зростає популярність екзотичного туризму. Наприклад, дайвінг, який включає підводне плавання, рафтинг, що передбачає сплавлення гірськими річками, та банджі-джампінг, який включає стрибки з висоти, є прикладами цього виду туризму.

18. Елітний туризм спрямований на клієнтів з високим рівнем достатку. Для цієї категорії споживачів ціновий рівень на ринку не є вирішальним фактором, але вони висувають високі вимоги до якості надання товарів і послуг. В цьому контексті важливо звернути увагу на значення, яке елітний туризм відіграє в загальному розвитку туристичного бізнесу.

19. Соціальний туризм означає подорожі, що фінансуються з ресурсів, виділених державою на задоволення соціальних потреб. Головною метою соціального туризму не є отримання прибутку, а надання підтримки людям з низьким рівнем доходу для реалізації їх права на відпочинок.

Концепція соціального туризму базується на трьох принципах: Забезпечення відпочинку всім членам суспільства шляхом широкого залучення до сфери туризму людей з низьким рівнем доходів: субсидування туризму для малозабезпечених груп населення: активна участь центральних урядових, муніципальних, громадських і комерційних структур у його розвитку. [35, с.12]

1.2. Екскурсійна діяльність як складова туристичної діяльності

Екскурсійна діяльність зародилася в XVII столітті і стала невід'ємною складовою туристичної діяльності [53], оскільки люди, які прибували до іншого регіону, бажали побачити місцевість у супроводі кваліфікованого фахівця. Тому екскурсійна діяльність стала невід'ємною частиною туристичної діяльності. Екскурсовод є компетентним спеціалістом, який детально та цікаво розповідає про дану місцевість.

Екскурсійна діяльність є складовою туристичної діяльності, яка включає надання різноманітних туристичних послуг відповідно до вимог Закону України "Про туризм" та інших актів законодавства України[15, с.34].

Згідно з Законом України "Про туризм", екскурсійна діяльність охоплює організацію поїздок, тривалість яких не перевищує 24 години, у супроводі фахівця-екскурсовода за заздалегідь складеними маршрутами, з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, природи, музеями, визначними місцями тощо [29, с.10].

Для здійснення екскурсійної діяльності важливо розуміти сутність туристичного продукту, який є основою туристичної діяльності. Туристичний продукт представляє собою комбінацію туристичних послуг, необхідних для задоволення потреб туристів під час їхньої подорожі.

Основа туристичної діяльності є турпродукт [31,с.86]. Складові турпродукту представлені на рисунку 1.2.

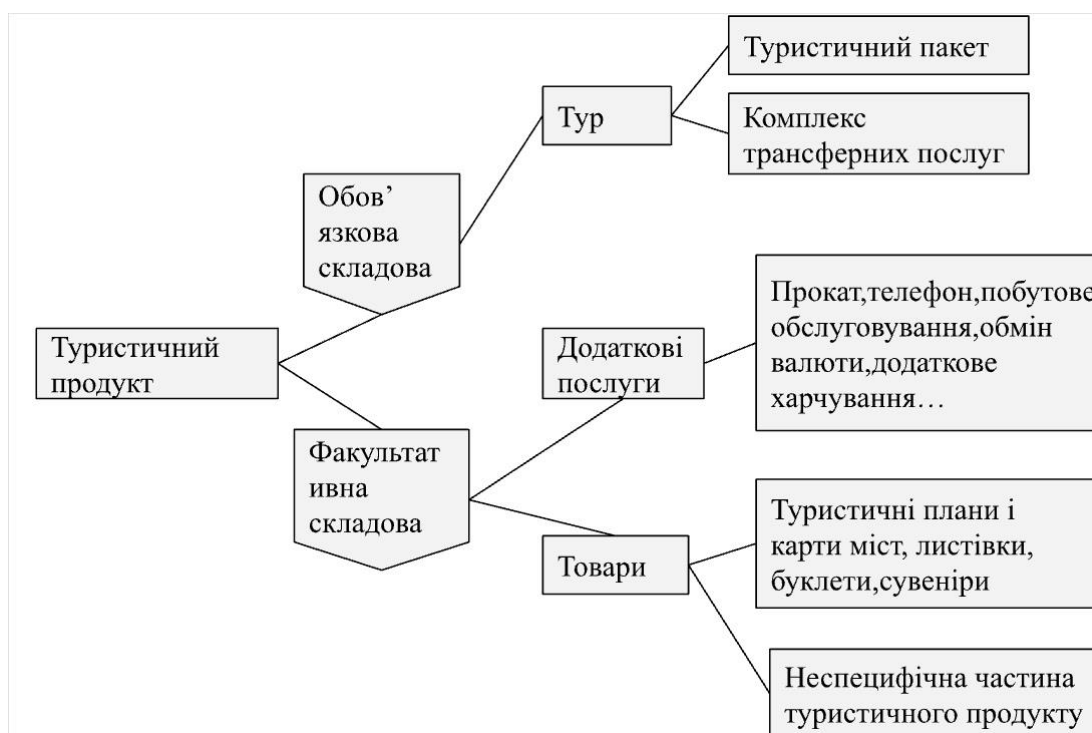

Рис. 1.2. Складові турпродукту

Джерело: систематизовано автором за [31]

Тур – це основна одиниця туристичного продукту, яка надається туристові як єдина сукупність з визначеним маршрутом і строком.

Додаткові туристично-екскурсійні послуги – це послуги, які не передбачені туристичним ваучером і надаються споживачу на його вільний вибір. Товари – це конкретна матеріальна частина туристичного продукту, до якої входять ексклюзивні товари. [30,с.20].

Туристична діяльність – це співпраця між кваліфікованими постачальниками туристичних послуг (гідами, екскурсоводами, туроператорами тощо) та туристами, які бажають отримати певний набір послуг. З огляду на вищезазначене, суб'єктами туристичної діяльності є наступні особи.

Суб'єктами туристичної діяльності є різноманітні організації, підприємства та фізичні особи, незалежно від форми власності, які зареєстровані відповідно до законодавства України і мають ліцензію на надання туристичних послуг. Це можуть бути підприємства охорони здоров'я, транспорту, культури, спорту, а також туристичні агенції, турагенти, туроператори, туристичні комплекси, готелі, кемпінги, мотелі, санаторії та інші заклади, які здійснюють прийом, обслуговування та перевезення туристів.

«Турист – це особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з дозволом закону країни перебування з метою протягом періоду від 24 годин до одного року, не займаючись будь-якою платною діяльністю та з обов'язком покинути країну або місце перебування в зазначений термін».

Екскурсійна діяльність входить у склад туристичних послуг і представляє собою додаткові послуги, які туристи можуть скористатися під час своєї подорожі.

Екскурсант – це тимчасовий відвідувач, що проводить на об'єкті або в країні, яку він відвідує, не більше одного дня. Головними учасниками екскурсійної діяльності є екскурсоводи, туристичні агенти, туристичні бюро і приватні підприємці. Після аналізу цих висловлювань можна зробити

висновок, що туризм і екскурсійна діяльність мають тісний зв'язок і взаємно корисний симбіоз.

Екскурсійна справа бере свої витoki наприкінці XVII – початку XVIII століть [20]. В Україні екскурсійна діяльність з'являється у другій половині XIX – початок XX ст. [18, с. 67]. З'явилися та почали розвиватися освітянські екскурсії (екскурсії на природу, виставки, музейні експозиції, історичні екскурсії, паломницькі тощо). Значний внесок у розвиток екскурсійної справи в Україні зробив В'ячеслав Іванович Петр – викладач давніх мов у гімназіях ряду українських міст, професор Київського університету, Ніжинського історико-філологічного інституту, член філолого-педагогічного товариства, автор понад 20 наукових праць із філології, музики, педагогіки [9].

Екскурсійна діяльність активно розвивалася у наукових товариствах, таких як Історичне товариство Нестора-Літописця, Київське товариство дослідників природи, орнітологічне товариство ім. К. Кеслера, Миколаївське товариство аматорів природи та інші (геологічні, археологічні, ботанічні, наукові екскурсії). Також було створено перше бюро подорожей та екскурсій, в якому почали розробляти туристичні маршрути та займатися підготовкою кадрів. [25, с.26].

З самого початку існування екскурсійної діяльності, велика кількість науковців досліджувала та висловлювала своє бачення щодо специфіки цієї професії, надаючи своє визначення екскурсіям.

Екскурсія (з латинської "excursio" – подорож) розпочинає свою діяльність зі шкіл Англії, Франції, Німеччини, Австрії та інших країн, де вчителі використовували подорожі за межі міста та піші прогулянки для вивчення матеріалу.

У 1882 році у своєму словнику В. Даль висловив свою думку щодо екскурсій: "Екскурсія – прогулянка, вихід на пошук чогось, для збирання трав та ін.". У XIX столітті екскурсію розглядали як звичайну прогулянку з певною метою, яка повинна бути тривалою та на великій відстані. Екскурсії обов'язково повинні мати конкретну мету. [1, с.34].

В 1895 році в "Гранатовому настільному енциклопедичному словнику" було дане таке визначення: "Експерсія - поїздка з навчальною або науковою метою". Це визначення свідчить про те, що експерсії змінили свою ціль і стали спрямовані на пізнання. Експерсії почали використовуватися в навчальному процесі шкіл, особливо для вивчення теми "природа рідного краю". Також у цей період формується кількість учасників експерсійних груп, яка зазвичай становить від 15 до 30 осіб, подібно до шкільного класу, а мінімальний час експерсії складає 45 хвилин. [5].

У визначенні, що міститься у Великій радянській енциклопедії 1978 року, експерсія описується як форма та метод відвідування конкретного об'єкта, такого як пам'ятка культури, музей, підприємство або місцевість, з метою здобуття знань. Зазвичай експерсії проводяться групами під керівництвом професійного експерсовода. У цей період експерсії стали обов'язковим елементом у шкільних програмах. Крім того, з'явилася нова мета для відпочинку, а також сформувався новий характер вечірнього дозвілля, орієнтованого на культурне й просвітницьке піднесення. [45, с.58].

У міжнародному середовищі експерсії отримали назву "тур з гідом" (guided tour), що згадується в "Macmillan Dictionary", енциклопедичному словнику. Зазначено, що експерсія є короткочасною подорожжю до місць і споруд у супроводі особи, яка розповідає про те, що бачила. [28, с.27]

За визначенням радянського експерсовода Б.В. Ємельянова, експерсія є процесом пізнання світу, побудованим на заздалегідь обраних об'єктах, розташованих як у природних умовах, так і в промислових підприємствах, лабораторіях, музеях, виставкових залах і майстернях художників. Цей процес передбачає презентацію об'єктів, які сприймаються органами чуття, під керівництвом кваліфікованого експерсовода і має на меті розкриття чітко визначеної теми. Це визначення містить повну і зрозумілу концепцію експерсійної справи, ролі експерсовода та цілей експерсії. [42, с. 98].

Експерсія – это процесс осмысленного восприятия окружающей среды, особенностей природы, современных и исторических объектов, элементов

быта, значимых мест определенного города или региона. Также это тематический маршрут с целью посещения значимых мест, определенных объектов и местности. Такое определение можно найти в "Туристическом словаре-справочнике". На мой взгляд, это определение является достаточно современным и полностью характеризует экскурсии, которые мы можем наблюдать в настоящее время. [12].

На сьогоднішній день можна сказати, що екскурсійна справа є процесом, під час якого екскурсанти мають можливість пізнавати оточуюче середовище та ознайомлюватися з об'єктами на місці їх знаходження. Цей процес відбувається під час розповіді кваліфікованого фахівця, який розкриває тему вашої подорожі. Своєю розповіддю, екскурсовод підводить групу до певних етапів пізнання, які зображено на рисунку 1.3:

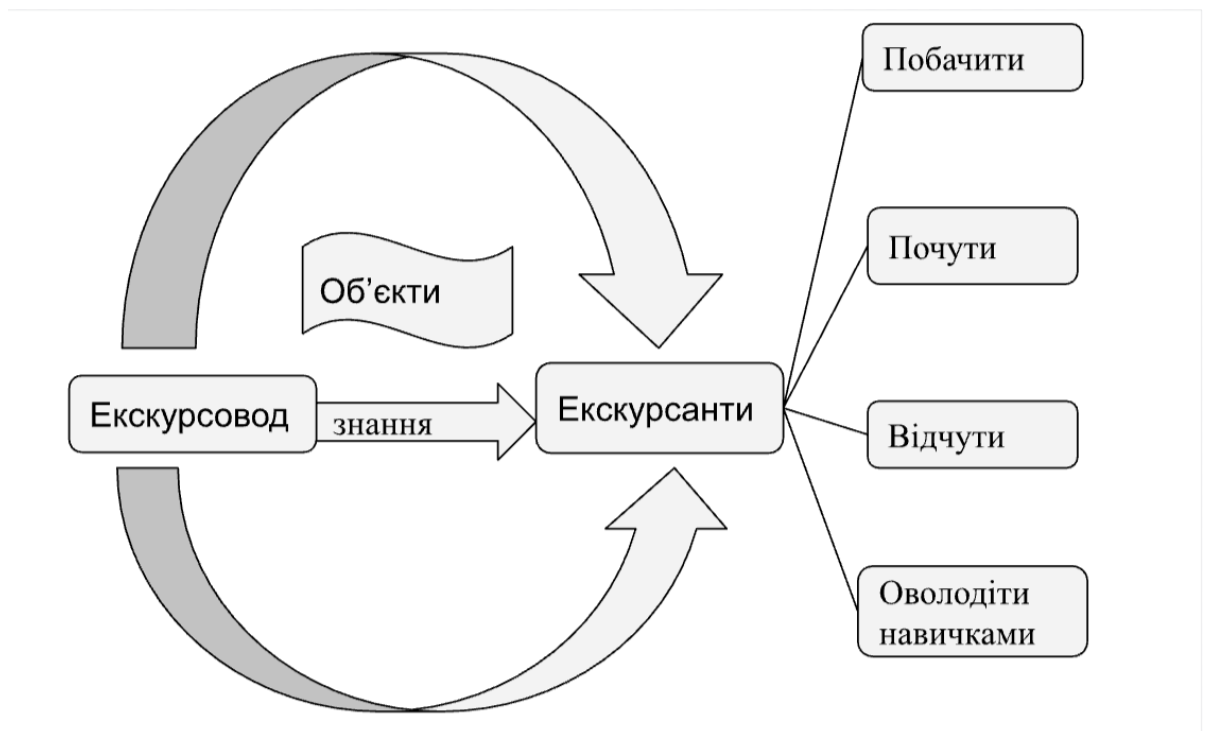

Рис. 1.3. Етапи пізнання екскурсії

Джерело: складено автором за [10]

- відвідування пам'ятних об'єктів розкриваючи тему розповіді;
- почути та проаналізувати отриману інформацію;
- усвідомити інформацію та відчути певні емоції;
- самостійно спостерігати та аналізувати пам'ятку [10, с.116].

Екскурсійна справа також має перелік певних функцій, які наведено на рисунку 1.4.

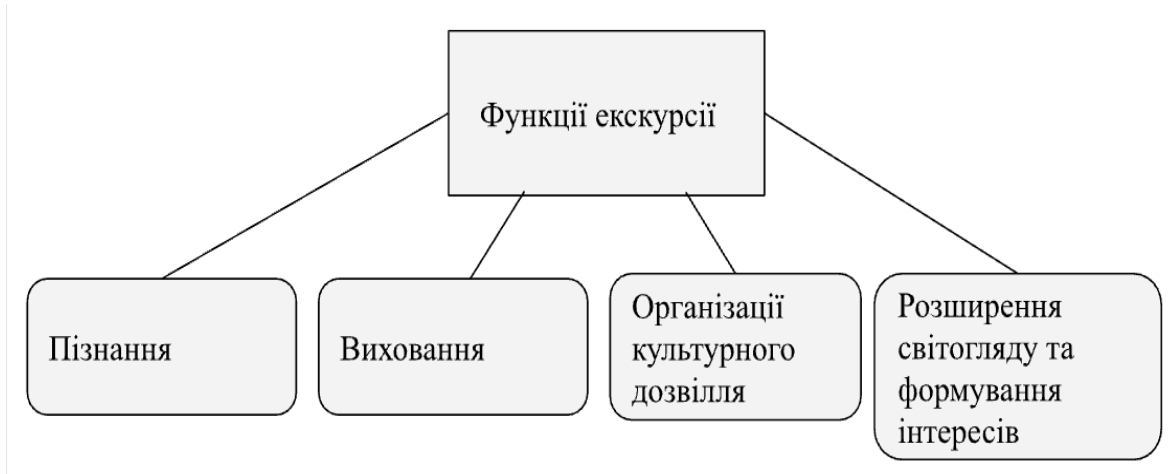

Рис. 1.4. Функції екскурсії

Джерело: складено автором за [4]

1. Функція пізнання є однією з ключових складових під час екскурсії і виконує важливі ролі. Вона сприяє формуванню науково-популярних знань, які базуються на достовірності інформації. Екскурсовод дбайливо відбирає та досліджує інформацію під час підготовки екскурсії, постійно оновлюючи свої знання та готуючи якісні відповіді для учасників екскурсії. У своїх розповідях екскурсоводи використовують авторські тексти, які не лише передають наукову інформацію, але також включають міфи, місцеві легенди, цікаві факти та інші елементи, що доповнюють розповідь і створюють емоційне звучання для туристів. Друга частина процесу – визначення теми екскурсії. Від початку до кінця подорожі екскурсовод повинен презентувати інформацію зрозуміло та захопливо, використовуючи різні методи і прийоми, щоб зробити кожну хвилину екскурсії цікавою для слухачів.

2. Функція виховання взаємопов'язана з функцією пізнання і грає важливу роль під час екскурсій. Через цю функцію ми навчаємо людей бачити красу під час екскурсій. Екскурсовод повинен вміло підбирати слова, послідовно передавати матеріал і проявляти унікальність даного об'єкту під час розповіді. Після екскурсії слухачі повинні зробити певні висновки, проаналізувати почуте, але найголовніше – цей процес повинен бути

ненав'язливим. Люди самі повинні до цього діяти, і тоді можна сказати, що екскурсія пройшла чудово.

3. Функція організації культурного дозвілля відіграє важливу роль і має значний вплив на всіх подорожуючих. Практика показує, що коли люди зацікавлені чимось, вони бажають повертатися до цього місця знову і знову. Вони також мають бажання відвідувати подібні місця. Таким чином, культурне дозвілля формується починаючи з однієї поїздки. Ця функція задовольняє духовні та рекреаційні потреби людей і є одним з найпопулярніших видів туризму. У кожному куточку країни знаходяться унікальні природні об'єкти та історико-архітектурні пам'ятки, які приваблюють безліч туристів.

4. Функція розширення світогляду та формування інтересів є важливою складовою екскурсійної діяльності. Кожна екскурсія надає людині нові знання або підтверджує раніше набуті знання, отримані ще в школі або в університеті. Часто екскурсоводи підтверджують давні знання, щоб ви могли бачити все своїми власними очима. Головне завдання полягає у розширенні та поглибленні знань учасників екскурсії з певної теми під час розповіді. Тому екскурсовод повинен переходити від конкретних даних до загальних, щоб стимулювати інтерес до теми. Завданням екскурсії є не тільки занурення учасників до певної галузь знань, але й формування в них зацікавленості до неї. [4].

Екскурсії мають мають різноманітні наслідки наведені на рис. 1.5

Під економічними наслідками розуміють, що значна частина доходів, які надходять до державного бюджету, походить від туристичних та екскурсійних проектів. Також зазначимо, що розвиток екскурсійної діяльності сприяє створенню робочих місць в регіоні. Під рекреаційни аспектом наслідків розуміють, що під час туристичних поїздок люди мають можливість переміщуватися як пішки, так і на транспорті. Екскурсоводи проводять пішохідні екскурсії по місту, а відстані під час екскурсії можуть варіюватися від 2 до 10 кілометрів.

Рис.1.5. Наслідки екскурсійної діяльності

Джерело: складено автором за [4]

Під пізнавальним аспектом розуміють, що відвідуючи музеї та художні галереї та слухаючи розповіді гідів, туристи отримують нові знання, поглиблюють свої знання з певної теми та розвивають свою внутрішню "я". Тому виникає ще один аспект, а саме духовне збагачення та соціальний розвиток особистості – відвідування культурних подій, таких як театри, оперні вистави та собори, сприяє духовному збагаченню та підвищенню культурного рівня людини. Відвідування релігійних об'єктів дає можливість туристам набратися фізичних і душевних сил, а також поліпшити свій духовний стан.

На сьогоднішній день найбільш універсальною і поширеною була прийнята класифікація екскурсій, яка досі залишилась незмінною, і підрозділяється за такими критеріями, які зображено на рисунку 1.6.

За своїм змістом екскурсії можна класифікувати як оглядові (різнопланові), які охоплюють широкий спектр тем, або тематичні, які фокусуються на конкретній темі чи аспекті. Також екскурсії можуть бути розділені за складом і кількістю учасників на індивідуальні та групові,

враховуючи також різні категорії учасників, які можуть бути місцевими жителями або туристами, для дорослих чи школярів тощо. Різні групи мають різні способи сприйняття екскурсійного матеріалу, що вимагає змін у змісті, проведенні, технологіях та тривалості екскурсій.

Рис. 1.6. Класифікації екскурсій

Джерело: складено автором за [4]

Залежно від місця проведення, екскурсії можуть бути міськими, заміськими, виробничими, музейними або комбінованими, охоплюючи декілька різних місць.

Щодо засобів пересування, екскурсії можуть включати піші прогулянки або використання різних видів транспорту. Піші екскурсії мають перевагу, оскільки надають сприятливі умови для показу та розповіді, створюючи необхідний темп руху. Екскурсії на транспорті, зазвичай на автобусах, складаються з двох частин: зупинки для аналізу об'єкта екскурсії, таких як історичні або культурні пам'ятки, та розповіді про об'єкт під час руху між ними. Деякі туроператори пропонують екскурсії на тролейбусах, трамваях, річкових або морських катерах, гелікоптерах та ін.

Тривалість екскурсій може варіюватися від однієї навчальної години (приблизно 45 хвилин) до цілого дня. Залежно від тривалості та змісту екскурсій, вони можуть бути класифіковані як оглядові, що стисло представляють різноманітну інформацію, або тематичні, які глибше розкривають конкретну тему.

Отже екскурсії займають вагому позицію в сучасному суспільстві, яке підкреслює активний спосіб життя, прагнення до дослідження, відкриття нового та подорожей. Екскурсійна діяльність надає можливість отримати більше цінної та достовірної інформації про конкретний об'єкт від кваліфікованих експертів, які здатні забезпечити правильну інформацію про нього. Екскурсовод формує враження про місце та спонукає туриста до роздумів щодо екскурсії та подальшого дослідження об'єкта. Екскурсії розширюють кругозір людей, поглиблюють їх знання з певної теми, надають інформацію про архітектуру, культуру та багато іншого. Завдяки екскурсійній діяльності поліпшується побут та освітній рівень населення. Після вивчення принципів створення та розвитку екскурсійної діяльності і розгляду функцій екскурсійної діяльності, важливим етапом є аналіз методики створення екскурсій, яка відіграє ключову роль у наданні екскурсійних послуг.

Після ознайомлення з принципами розвитку та організації екскурсійної діяльності, а також розуміння ролі та функцій екскурсій, необхідно розглянути методику створення екскурсій, яка має значний вплив на надання екскурсійних послуг.

1.3. Методика та інновації у створення екскурсій

Створення екскурсії є відповідальним і складним завданням, яке потребує певної методики і підготовки. Процес створення екскурсії розпочинається у творчому колективі, який зазвичай складається з 3-5 осіб. При підготовці матеріалу можуть брати участь різні фахівці, такі як історики,

археологи, мистецтвознавці та інші, які мають зв'язок з темою майбутньої екскурсії.

Підготовка нової екскурсії проходить декілька етапів зображених на рисунку 1.7, а саме:

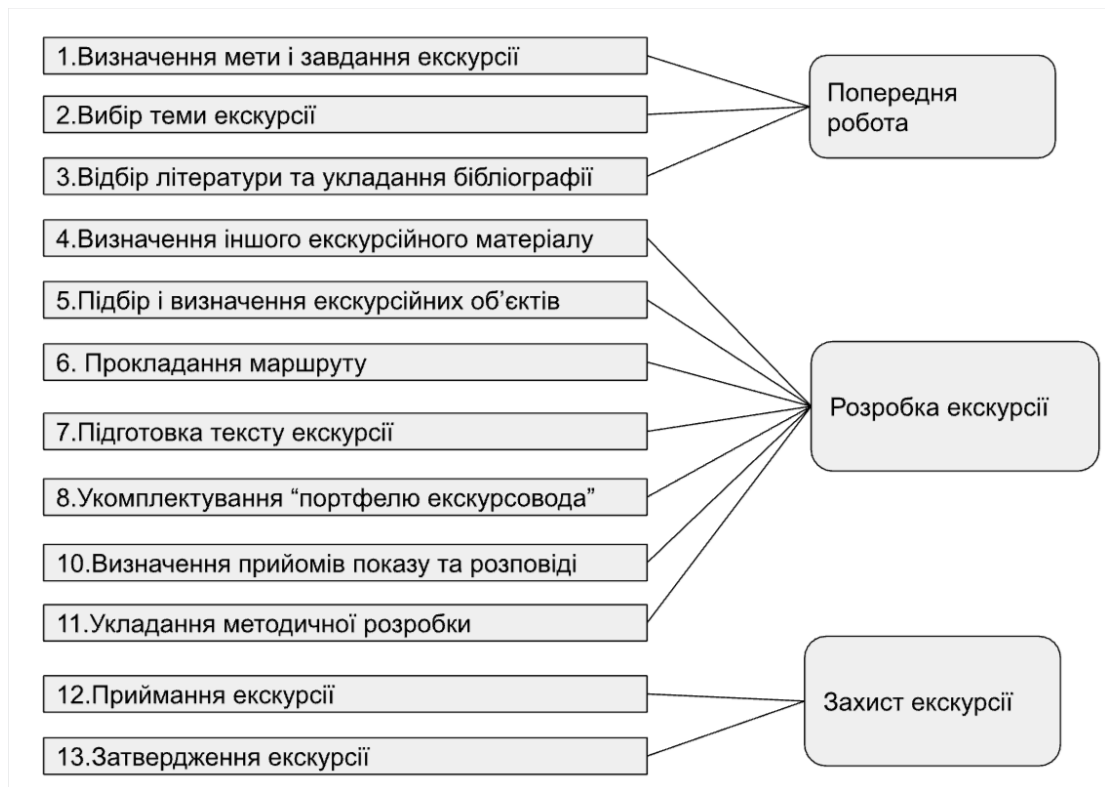

Рис. 1.7. Етапи створення екскурсії

Джерело: складено автором за [16]

1. Попередня підготовка включає в себе відбір відповідної інформації, визначення цілей та завдань екскурсії, обробку даних і вибір майбутніх експонатів.
2. Розробка екскурсії включає складання маршруту, обробку інформації, вибір об'єктів екскурсії, вибір презентаційних технологій, методів та прийомів проведення майбутніх екскурсій. Під час цього етапу розробляється методика та складається портфоліо екскурсоводів.
3. Завершальний етап включає розробку та затвердження екскурсійного маршруту. [16].

Передекскурсійна підготовка включає в себе відбір інформації, яка буде використовуватися у майбутній екскурсії, визначення цілей екскурсії, на якій презентується об'єкт, і вибір теми.

Мета екскурсії полягає у досягненні завдання з вивчення об'єкта, тобто у досягненні мети екскурсії. Завдання допомагають гіді та команді визначити тему екскурсії та досягнути поставленої мети. Серед завдань можуть бути: ознайомлення з місцевими традиціями, розширення кругозору учасників, відкриття унікальності регіону та інші.

Тема екскурсії визначається як сукупність явищ, відібраних та представлених автором. Темі тісно пов'язані з цілями екскурсії. Вибір теми залежить від потреб клієнтури, популярності певної тематики та наявності цікавого об'єкта. Кожна екскурсія повинна мати чітку тему, враховуючи обсяг матеріалу, доступного у конкретній місцевості, та наявність схожих тематичних екскурсій. Цей етап має велике значення при визначенні теми, оскільки лише після цього будуть визначені назва екскурсії, предмет екскурсії та матеріали, які будуть включені під час екскурсії.[47]

Назва екскурсії повинна відображати тему, пов'язану з місцевістю або об'єктом. При виборі екскурсії туристи мають бути відповідальними і звернути належну увагу на цей аспект, незалежно від свого зацікавлення, оскільки вони повинні зрозуміти про що буде йти мова під час екскурсії.

Наступним кроком є підбір довідкової літератури. На цьому етапі екскурсовод та команда мають відібрати достовірну інформацію з книг, газет і журналів. Найголовніше, щоб інформація була відібрана з сучасних джерел, що є актуальними та сучасними. Рекомендується також визначити інші джерела екскурсійного матеріалу. До них можуть належати музейні експонати, аудіозаписи, архівні матеріали, покази свідків подій, відеоматеріали, які збагатять вашу екскурсію потрібним емоційним станом та доповнять розповідь унікальністю. Ці матеріали можна використовувати як під час підготовки тексту, так і під час екскурсії. Наприклад, ви можете відвідати музеї і показати екскурсантам відповідну пам'ятку або під час

заміської екскурсії включити певний відеоматеріал чи композицію. Проте найголовніше, що потрібно зробити, - це перевірити інформацію на достовірність, проаналізувати, чи може вона бути правдою та слугувати матеріалом для майбутньої розповіді. Наступним етапом у розробці екскурсії є розробка змісту екскурсії дивись рис. 1.8

Рис. 1.8. Вимоги до змісту екскурсії

Джерело: складено автором за [30]

Об'єкти показу виступають в якості візуального матеріалу, який допомагає екскурсоводу розкрити тему та створити екскурсійний маршрут, використовуючи пам'ятки в якості підстилки. Поділ туристичних об'єктів наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Види об'єктів показу

Категорія	вид об'єкту	викоритсання
в залежності від змісту	однотематичні	використовуються для певної теми або концепції
	мультитематичні	використовуються у різних тематичних маршрутах
в залежності від функціонального призначення	основні	складають основу екскурсійного маршруту
	додаткові	не є обов'язковою частиною маршруту, проте мають важливу роль, тому надається коротка інформація про них

Джерело: систематизоване автором [30]

Підбір об'єктів – це ретельний процес, на основі якого формується маршрут і текст екскурсії. При виборі об'єкта необхідно отримати якомога більше інформації про нього, з'ясувати, чи буде екскурсія цікавою для відвідувачів, чи має об'єкт щось цікаве для розповіді, чи варто включати його до кількох тематичних екскурсій і т.д.

Різноманітність об'єктів усуває монотонність екскурсії, надає їй індивідуальності та новизни. Оцінка екскурсійних об'єктів є необхідною при виборі необхідних об'єктів для показу на маршруті і допомагає виділити серед великої кількості пам'яток головні, які є найбільш цікавими.

Основні критерії оцінювання об'єктів наведені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Критерії оцінювання об'єкту екскурсії

№ №	Критерій оцінювання пам'ятки	Зміст критерію
1	пізнавальна цінність	визначенні ступеня унікальності об'єкта, його пов'язаності з відомими особистостями, інформативності для конкретної теми та інших аспектів. Критерій допомагає визначити, наскільки довго можна розповідати про об'єкт, не втрачаючи зацікавленість під час екскурсії, і саме він впливатиме на обсяг розповіді екскурсовода
2	екзотичність об'єкта	відображає його унікальність в показі, індивідуальну красу та неповторність. Ця характеристика може означати, що об'єкт єдиний у своєму роді, він привертає увагу туристів, тому неможливо його пропустити
3	виразність об'єкта	виразність архітектурних споруд, полягає в тому, що він миттєво привертає увагу та захоплює туриста, відображаючи внутрішній зміст пам'ятки або архітектурного ансамблю
4	популярність	як часто об'єктом зацікавлюються туристи, чи знаходиться він в спадщині ЮНЕСКО або інших рейтингах
5.	стан збереження	існує розподіл об'єктів за ступенем збереження: повністю збережені, або зі значними змінами, частково збережені, втрачені
6.	забезпечення можливості огляду	існування можливих обмежень через небезпеку біля споруди, наявність необхідного освітлення, стежок, містків і т.д.), режим роботи конкретного об'єкту, сезонність, час проведення екскурсії, наприклад, взимку день світліше значно менше, ніж влітку, тому екскурсію слід провести скороченою або зменшити кількість об'єктів, що показуються
7.	розташування	враховувати відстань, якість доріг, доступність та наявність парковки. Якщо важливий об'єкт знаходиться у незручному місці, доцільніше його пропустити, ніж створювати складність, яка займе багато часу

Джерело: складно автором за [54]:

Ще одним важливим аспектом підготовки туру є складання карти об'єкта. Ця карта містить найважливішу інформацію, таку як назва об'єкта, його місцезнаходження, короткий опис та стан.

Картка розміщується на одній сторінці формату А4 паперу і потім друкується на міцній папері. При виборі об'єктів варто уникати перенасичення екскурсії великою кількістю, оскільки це може знизити інтерес екскурсантів і зробити вашу екскурсію менш привабливою та цікавою. Найбільш оптимальним рішенням буде проведення екскурсії тривалістю 2-4 академічні години з оглядовим маршрутом, що включає 15-20 об'єктів, і 10-15 об'єктів на тематичному маршруті. [39].

Планування маршруту екскурсії полягає у визначенні оптимального маршруту, який забезпечує зручну пересування до цікавих об'єктів, враховуючи транспорт, зупинки та інфраструктуру на шляху. Основна мета маршруту – охопити всі об'єкти екскурсії в логічній послідовності, яка допомагає розкрити тему екскурсії. Важливо, щоб відстані між об'єктами були короткими, а пересування екскурсовода між ними було мінімальним.

При плануванні маршруту також необхідно враховувати різноманітність об'єктів, які мають зацікавити екскурсовода. Об'єкти можуть бути однорідними (історичні або архітектурні) або різноманітними. Вони можуть розташовуватися впродовж маршруту у послідовному порядку або розкидані по всій території. Однак головне, щоб маршрут був стійким і стимулював туристів продовжувати його і слухати екскурсовода, тому найвражаючіші об'єкти краще залишати на кінець.

Об'єкти на маршруті можна розділити на головні та додаткові. Головний об'єкт повинен отримувати більше уваги. Екскурсовод повинен вийти з транспорту та детально пояснити цей об'єкт та його значення на маршруті. Додаткові об'єкти можуть бути побачені під час переходу між головними об'єктами, не виходячи з транспорту. Вони не вимагають детального пояснення від гіда. [6, с.12].

Маршрут екскурсії розробляється з метою визначити розташування об'єктів та послідовність їх відвідування, з урахуванням зручності переміщення, наявності транспорту, зупинок та інфраструктури вздовж маршруту. Головне завдання полягає у тому, щоб логічно охопити всі об'єкти екскурсії, що сприятиме розкриттю теми. Важливо, щоб відстані між об'єктами були короткими, а переходи між ними мінімізувалися.

При розгляді транспортних структур необхідно детально вивчити майбутні маршрути, дослідити лінії маршрутів і вибрати найкоротший шлях до кожного об'єкта. Доцільно також мати запасний маршрут у разі непередбачуваних обставин, таких як затори або ремонт доріг. При плануванні маршруту слід враховувати його мобільність і те, щоб він не заважав руху іншого транспорту, визначити місця зупинок для автобусів.

Ще одним значущим фактором є протяжність маршруту. Це залежить від характеру та тривалості екскурсії. Наприклад, тривалість трьохгодинної пішої екскурсії може охоплювати близько 3-4 кілометрів, тоді як автобусна екскурсія може зайняти чотири години, щоб доставити туристів до пункту призначення, і пройти понад 200 кілометрів протягом одного дня.

Останнім етапом розробки маршруту є створення карти (Додаток А). У разі міської екскурсії на карті будуть показані вулиці та площі, якими пройде група. У разі екскурсії сільською місцевістю на карті будуть позначені населені пункти та автошляхи, якими пролягає маршрут.

Напрямок руху вказується стрілками, що вказують на напрямок. Корисно також відмітити, чи маршрут пролягає автобусом чи пішки, а також вказати швидкість руху автобуса на деяких ділянках. Важливо позначити на карті об'єкти, на яких будуть встановлені вказівники, а також пронумерувати нотатки, щоб легше запам'ятовувати їх. Те саме стосується і місць виходу та посадки пасажирів з автобуса. [21, с.45].

Процес створення маршруту завершується затвердженням схеми та паспорта маршруту, а також розрахунком пройденої відстані і витраченого часу на транспортні переїзди.

Кожен екскурсовод приділяє велику увагу цьому аспекту, сподіваючись, що його/її екскурсія залишить незабутнє враження на туристів. Письмова комунікація екскурсовода є важливим засобом спілкування з групою. За допомогою писемного повідомлення екскурсовод може надати туристам різноманітну інформацію, висловити свою думку і створити можливість для туристів сформулювати власне уявлення про об'єкти екскурсії. Текст розробляється вже після створення маршруту екскурсії. Текст екскурсії має певні вимоги, які наведено на рис.1.9

Рис.1.9 Вимоги до тексту екскурсії

Джерело: складено автором за [44]

Текст можна розділити на дві категорії: індивідуальний текст та контрольний текст.

Контрольний текст екскурсії є повним описом об'єкта екскурсії. Група створює цей текст для розкриття теми екскурсії. Він містить всю необхідну інформацію, таку як історичні події, що пов'язують і пояснюють архітектурні споруди та послідовність розповіді. Інформація, що міститься у контрольному тексті, повинна бути перевірена на актуальність. Для цього бажано використовувати достовірні джерела, такі як архіви, підручники тощо, і посилатися на них. Зазвичай контрольний текст пропонує матеріал в хронологічному порядку подій і може включати висновки та логічні переходи для кращого засвоєння інформації. [44]. Контрольний текст є фундаментом будь-якої екскурсії. Завдяки контрольному тексту, одну й ту ж

екскурсію можна подати у різних інтерпретаціях та з різних поглядів. Крім того, до контрольного тексту можна додавати об'єкти, які не є прямо пов'язаними з екскурсією, але розташовані поруч з основними об'єктами, що демонструють [52, с 56].

Також можна сказати, що існує персоналізований текст екскурсії. Це текст, який створюється кожним гідом індивідуально, враховуючи його власні уподобання та тематику екскурсії. Тексти, які використовуються під час екскурсій, є лаконічними і містять найважливішу інформацію, а також можуть включати міфи та легенди. Кожен окремий текст має привабливі назви, які легко запам'ятовуються. Вони також не повинні бути надто важкими або вживати складних слів. [55]

Текст складається зі вступу, основної частини та висновків.

Складові частини тексту наведені у таблиці 1.4

Таблиця 1.4.

Складові частини тесту екскурсії

№ №	Частина	Змістовні вимоги
1.	Вступна частина	Повинна мати тривалість до 5 хвилин та включати: знайомство з групою, обговорення організаційних питань поїздки, короткий опис подорожі, ознайомлення з правилами поведінки на екскурсії та пересуванням по маршруту; основні мета - зацікавити слухачів і налаштувати їх на подальшу подорож. .
2.	Основна частина	містить найважливішу інформацію, яку екскурсивод буде оголошувати під час проведення екскурсії. Вона повинна бути лаконічною, цікавою та інформативною. Під час прослуховування екскурсії турист повинен бути зацікавленим у подальшому розвитку подій. Текст повинен мати логічну послідовність, за допомогою якої турист не втрачатиме цікавості до екскурсії. При побудові основної частини не слід забувати про переходи від однієї пам'ятки до іншої.
3.	Висновки	Заклучна частина триває приблизно п'ять хвилин, гід підводить підсумки подорожі та поділяється своїми враженнями. Гід також може відповісти на питання мандрівника і надати цікаву інформацію про тур. Крім того, експерт може надати інформацію про інші тури, що пропонуються офісом, або про тури зі схожою тематикою або підтемами.

Джерело: систематизовано автором на основі [40].

Необхідно зазначити, якщо індивідуальний текст добре структурований, то це матеріал, з якого екскурсовод завжди буде користуватися, оскільки він враховує всі особливості гіда, і зазвичай написаний у першій особі. Порівнюючи контрольний та індивідуальний тексти, можна помітити деякі відмінності, але основний зміст екскурсії буде однаковим. Той самий тур, що проводиться екскурсоводом, буде виражений по-різному, відповідно до контрольного тексту.

Після написання тексту потрібно виконати його редакцію. Екскурсовод повинен переглянути екскурсію, звертаючи увагу на назви об'єктів, які йому важко вимовляти, і переконатися, що під час екскурсії немає непотрібних моментів для розкриття інформації про пам'ятки. Розповідь має бути достатньо цікавою, щоб слухачі могли зрозуміти її, використовуючи загальнозживані слова екскурсовода. Розповідь екскурсовода може відступати від основної частини екскурсії, щоб зняти напругу зі слухачів, але не повинна містити багато відхилень. [25, с.90].

Якщо у екскурсовода недостатньо досвіду або він ще не ознайомився з текстом екскурсії, можна використати картки, що допоможуть під час проведення екскурсії. Інформація на картках буде вказана для кожної підтеми або окремого об'єкта. Інформація заповнюється окремо для кожного об'єкта. Картки містять найважливішу інформацію у стислій і концентрованій формі. Використання карток не є обов'язковим, і досвідченим гідам вони можуть бути зайвими, оскільки вони володіють необхідними знаннями. Картки використовуються, головним чином, для надання додаткової інформації перед початком екскурсії. Вони можуть містити цитати, конкретні дати, довгі назви об'єктів та іншу корисну інформацію.

Картки мають бути компактними і поміщатися у кишеню, наприклад, у форматі А5, виготовлені з міцного паперу. Кожна картка повинна мати порядковий номер і зберігатися відповідно до послідовності об'єктів на маршруті.[24,с.56].

В авторській розробці інноваційної екскурсії, автор вирішив створити екскурсію в форматі квесту. На думку автора, квест – це особлива форма екскурсії, яка поєднує інноваційні та традиційні методи. Він базується на проблемному підході та використовує стимулюючі методи через елементи рольової гри. [43, с. 59].

Основна концепція квесту полягає в сприянні розвитку навчально-пізнавальної діяльності, де всі психічні процеси, увага, емоційна сфера та вольові здібності учня спрямовані на позитивну обробку матеріалу. Цей підхід надає дітям можливість активно спілкуватися, висловлювати свої думки та розвивати навички самостійної та колективної роботи. Авторка, у вигляді прикладів надалі проведених квестів, пояснила з чого потрібно починати розробку квесту, як розрахувати кількість квест-пойнтів та довжину дистанції, як створити дизайн та оформити картки завдань, яким чином (відкритим або закритим) надати інформацію про завдання, як проконтролювати виконання цих завдань, а також привели приклади, як визначити переможців та провести їх нагородження.

Можна зробити висновок, що текст екскурсії має велике значення під час проведення екскурсій. Він відображає унікальність кожного екскурсовода та його особливості у проведенні екскурсій та передачі інформації. Цей текст має зацікавити учасників екскурсії та стимулювати їх до подальших роздумів на обрану тему. [19, с. 23].

Отже, історія виникнення та значущість екскурсійної справи мають довгу і цікаву історію в туристичній сфері. Через екскурсійну діяльність туристи можуть глибше пізнати різні місця, дізнатися про місцеві пам'ятки та зацікавитися їх історією. Створення екскурсії є складним та ретельним завданням, яке вимагає виконання багатьох кроків. Це включає вибір об'єктів, розробку тексту та формату екскурсії, а також збір лише достовірної інформації. Необхідно виявити те цікаве та унікальне, що має кожна пам'ятка. Потрібно підготувати текст для екскурсії, вибравши важливу інформацію.

Також потрібно розробити маршрут, який логічно об'єднує всі пам'ятки, враховуючи можливі недоліки під час подорожі. По завершенні цих етапів, гід буде мати високоякісний продукт, який гарантовано зацікавить аудиторію. Туристи будуть повертатися до нього знову й знову, аби насолодитися наступною унікальною історією.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В м. КИЄВІ

2.1. Стан та перспективи розвитку екскурсійної діяльності в м. Києві

Екскурсійна діяльність, що займає важливе місце у висвітленні та збереженні природної та культурної спадщини нашої держави, сприяє збереженню та розвитку сучасного українського суспільства. Тур (екскурсійна програма), відкриває туристам унікальну можливість розглянути та дослідити світ, в якому вони перебувають все своє життя, і демонструє його мальовничість, розмаїття і красу.

В столиці України, місті Києві, присутні всі необхідні чинники для розвитку туристичного бізнесу. Саме тут зосереджена велика кількість історичних пам'яток. Туристи маю можливість відвідати історичні та культурні комплекси, познайомитися із вражаючими архітектурними та археологічними пам'ятками. Умови глобальної економічної кризи змушують суспільство активно шукати способів забезпечення стійкого розвитку. Одним з можливих варіантів вирішення цієї проблеми є всеосяжний розвиток туристично-рекреаційної галузі. У Києві вона перебуває на етапі свого формування.

Київ є столицею та найбільшим містом України, що розташоване на середній течії річки Дніпро в північній частині Наддніпрянщини. Він виконує роль політичного, соціально-економічного, транспортного, освітнього, наукового, історико-культурного і духовного центру країни.[49, с.56]

Місто Київ вважається наймасштабнішим вузлом транспортного сполучення України, забезпечуючи важливі зв'язки як автотранспортом, так і залізницею та водним транспортом. Місто має розвинуті автомагістралі, залізничне сполучення та водні шляхи. Велике значення у забезпеченні транспортного сполучення відіграють мости, що перетинають річку Дніпро, а у внутрішньоміських пасажирських перевезеннях - метро. Розвинена також автобусна, тролейбусна і трамвайні мережі, працює фунікулер. У міжнародному сполученні найважливішу роль відіграють міжнародні аеропорти «Бориспіль» та «Жуляни».

У Києві є значна кількість зелених зон, таких як сади та парки, де люди можуть відпочити. До таких місцин можна віднести - Національний ботанічний сад, Ботанічний сад ім. Фоміна, Парк Шевченка, Хрещатий парк, Маріїнський парк, Міський сад, Володимирська гірка, Парк «Аскольдова Могила», Парк Вічної Слави, Пейзажна алея, Сквер Чорновола, Гідропарк, Голосіївський парк, Голосіївський ліс, Парк партизанської слави, Парк «Перемога», Пушкінський парк, Зоопарк.

У столиці України, Києві, можна знайти величезну кількість пам'яток різної культурної епохи, меморіалів, монументів, витончених скульптурних композицій. Ці арт-об'єкти є свідченням культурного розмаїття міста і вшанування видатних постатей з різних країн і народів, які відтворені у камені у вигляді бюстів.[51, с. 78] Переважна кількість міст закріпила за собою традицію зосереджувати культурні пам'ятки та монументи в історичному центрі міста: Київ від них не відрізняється.

Протягом останніх років, дослідник туристичної сфери зазначив, що в сфері туризму в Україні, зокрема в її столиці - місті Києві, спостерігається позитивна тенденція розвитку даного напрямку. Стабільне зростання чисельності туристів та обсягів наданих ними послуг, комплексний підхід до розвитку сфери туризму, в. т. ч. готельного господарства та екскурсійної справи на місцевому рівні сприяли створенню позитивного іміджу українського продукту (послуг).

Не звертаючи уваги на регрес економічного розвитку в цілому, в нашій країні. Якщо порівнювати з 2019 - 2021 р., то в зазначеному періоді суб'єкти туристичної діяльності наглядно показують тенденцію росту. Туристи, що виїхали за межі України складають левову частку (3844,336 тис. осіб). Але, за вказаний вище період, кількість екскурсантів знизилось на 134 % (див. табл 2.1.).

Таблиця 2.1.

Обсяг туристичних потоків м. Києва за 2019-2021 рр.

Рік	В'їзні (іноземні) туристи		Темп приросту %, +/-	Внутрішні туристи			Екскурсанти		
	осіб	Темп росту		осіб	Темп росту	Темп приросту %, +/-	осіб	Темп росту	Темп приросту %, +/-
2019	6000000	-	75	4680450	-	48	2567000	-	20,5
2020	1500000	-	-31	2000000	-	-47,6	990000	157,7	-134
2021	1635000	135	9	2212000	212	10,6	1500000	98	47
Разом	9135000	-	-	8892450	-	-	5057000	-	-

За даними Державної податкової служби за перші дев'ять місяців 2019 року надходження від турзбору до державного бюджету України перевищили показники за весь попередній рік, а саме за 9 місяців 2019 року бюджет поповнився майже на 127 мільйонів гривень за рахунок туристичного збору, що на 36 мільйонів більше, ніж за весь 2018 рік. Доречно зауважити, що приріст із туристичного збору був зафіксований і охопив майже всі регіони України.

Неважко здогадатись, але одні з найкращих показників показав Київ. Понад 43 мільйони гривень турзбору столиця зібрала за період з січня по вересень 2019 року, що на 10 мільйонів гривень більше за весь минулий рік.

Розвиток дитячого, молодіжного, сімейного та спортивно-оздоровчого туризму є одним з пріоритетних завдань для вирішення соціального аспекту у туристичній галузі. В місті Києві, важливим стимулюючим чинником розвитку туризму є сфера екскурсійного обслуговування. [47; с.106].

У місті Києві існує широкий вибір місць для відпочинку та розваг. В ньому працює понад 140 парків, 35 зон відпочинку біля води і 39 зон відпочинку на території міських лісів. Крім того, місто може похвалитися наявністю 5 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва на національному рівні та 13 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва на місцевому рівні. Хочеться зазначити, що у Києві розташовані ще три ботанічні сади загальнодержавного значення: ботанічний сад Національного аграрного університету, Центральний ботанічний сад імені М. Гришка та ботанічний сад імені академіка Фомін [11].

На кінець 2019 року в місті Києві було 47 закладів санаторно-курортного та відпочинкового типу, зокрема 7 санаторіїв, 7 дитячих санаторіїв, 10 санаторіїв-профілакторіїв, 2 лікувально-оздоровчих центри, 11 пансіонатів та баз відпочинку, 6 дитячих оздоровчих закладів, 2 бальнеолікарні та 2 будинки відпочинку. Згідно з аналізом статистичної звітності (Форма 1-курорт, 1-ОТ), кількість стаціонарних ліжко-місць у діючих закладах зменшилась на 21,5% (7905 ліжко-місць) і складає 5545 ліжко-місць [7; с.10]

Для аналізу розвитку туризму у м. Києві необхідно враховувати поточний стан об'єктів туристичного інтересу. Вони є невід'ємною часткою культурного і духовного розвитку населення країни. Ці об'єкти включають пам'ятки історії, культури, архітектури, музеї, художні галереї, театри, кінотеатри, концертні зали, культові споруди, спортивні об'єкти, розважальні заклади, ресторани та кафе. Важливим є той факт, що кількість та місткість цих об'єктів, які є на сьогодні, взагалі недостатні для подальшого стабільного зростання розвитку туризму в м. Києві. Рівень обслуговування туристів, що включає в себе функціональну та якісну сталу – суттєво нижчий за

європейський. Багато об'єктів не відповідають нормативним вимогам і очікуванням відвідувачів, що стосуються їх зовнішнього вигляду, технічного стану та санітарного стану.[37; с.82]

Проведемо аналіз загроз та можливостей розвитку туристично-екскурсійної діяльності в м. Києві на основі вищезазначеного і представимо їх у форматі SWOT-аналізу у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

SWOT – аналіз розвитку туристсько-екскурсійної діяльності в Києві

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<p>1.Наявність унікальних туристських ресурсів; 2.Сприятливі умови та значний туристський потенціал для розвитку туризму; 3.Розвиток зеленого туризму; 4.Наявність охочих розвивати територію; 5.Наявність базової інфраструктури; 6. Колорит місцевості; 7. Приваблива територія для проведення фестивального туризму;</p>	<p>1.Недосконале державне регулювання; 2.Застаріле технологічне забезпечення; 3.Низька якість послуг; 4.Нестача кваліфікованих кадрів; 5.Не розроблені і відповідно не реалізуються комплексні програми розвитку окремих видів туризму та готельного господарства, індустрії розваг; 6.Недосліджені пам'ятки території; 7.Необхідність диверсифікації та спеціалізації пропозицій послуг гостинності (відсутні статистичні дані щодо використання житлового сектора в туристичних цілях, зокрема даних про здавання житла іноземцям. У світі спостерігається тенденція до зменшення частки приїжджних, які поселяються у готелях, за рахунок розміщення їх у приватному секторі. Це зберігає значні обсяги капіталовкладень і є досить прибутковим для міського бюджету, за рахунок податків з осіб, які здають свої квартири в оренду); 8.Недостатня реклама тощо.</p>
Можливості (O)	Загрози (T)
<p>1. Збільшення кількості туристичних продуктів: створення туристичної зони, популяризація маловідомих сторінок історії міста і т.д. 2. Стимулювання розвитку туризму без серйозних фінансових затрат за рахунок використання заходів регулятивного характеру 3. Сприяння розвитку туризму за допомогою регулятивних заходів, які не</p>	<p>1.Економіко-правове середовище країни несприятливо впливає на залучення приватних інвестицій у туристичний бізнес 2.Недостатність фінансування історичних та архітектурних пам'яток 3.Порушення цілісності архітектурного ансамблю історичного центру міста за рахунок нової забудови 4.Висока конкуренція із «сірим» туристичним бізнесом, який уникає сплати податків</p>

потребують істотних витрат	(приватні квартири і т.д.) 5.Зміцнення негативних рис іміджу Києва (наприклад, поганий стан інфраструктури міста) 6.Бюрократичні процедури (наприклад, отримання дозволів на будівництво об'єктів туристичної інфраструктури) 7.Поганий стан вулиць, пам'ятників і т.д. 8.Поганий стан великої кількості пам'яток архітектури
----------------------------	---

Джерело: складено автором

Таким чином, на підставі висновків цього дослідження можна запропонувати стратегічні напрямки розвитку Києва як туристичної дестинації:

- інтегрована реконструкція і покращення матеріально-технічної інфраструктури туристичного сектору та території історичного центру шляхом залучення інвестицій та коштів з місцевого бюджету;
- комплексні заходи з вдосконалення та розвитку інфраструктури в історичному центрі міста з метою створення комфортних туристичних умов та забезпечення збереження культурної спадщини;
- розробка та впровадження інноваційних проектів, спрямованих на розвиток туристичного потенціалу Києва та підвищення якості туристичних послуг;
- залучення інвестицій та партнерських відносин для реалізації проектів з розвитку туристичної інфраструктури та привабливості міста Києва для туристів.;
- реформування системи оподаткування туристичних та готельних проектів для створення сучасної промисловості, туристичної та соціальної інфраструктури;
- забезпечення матеріального та соціального благополуччя населення, включаючи соціальний захист, з метою підвищення їх купівельної спроможності для подорожей та відпочинку;

- вдосконалення та впровадження чинного законодавства з питань безпеки життєдіяльності та страхування туристів;
- підтримка виробників туристичних продуктів (послуг) та послуг гостинності вітчизняного виробництва;
- контроль за якістю діяльності та послуг, а також збереженням навколишнього середовища;
- впровадження системи стимулювання розвитку підприємництва в сфері туризму та гостинності шляхом внесення змін до чинного законодавства;
- для забезпечення розвитку висококваліфікованих працівників у сфері туризму та гостинності, можна розглянути можливість направлення талановитої молоді за кордон за рахунок фінансування з місцевого бюджету. Після отримання належної освіти та стажування, ці працівники можуть повернутися і підписати контракти на подальшу роботу на користь міста Києва;
- туроператори можуть активно працювати над розробкою якісних туристичних маршрутів та надавати комерційні пропозиції іноземним партнерам. Це можна здійснити шляхом створення якісної рекламно-інформаційної продукції, розробки інтернет-ресурсів та використання інших засобів просування. Такі заходи сприятимуть привертанню уваги з боку іноземних туристів та залученню їх до відвідування Києва;
- З метою створення туристично-інформаційної інфраструктури на місцевому рівні, рекомендується створити туристично-інформаційні центри, фінансування яких здійснюватиметься за рахунок коштів місцевих бюджетів. Крім того, можна залучати кошти від туристичних та готельних операторів на добровільних засадах з частини їхнього чистого прибутку. Основною метою таких центрів буде популяризація туристичних можливостей, міської історії та культури.
- Для забезпечення розвитку пам'яток історії, культури та архітектури, музеїв, художніх галерей, театрів, кінотеатрів, концертних майданчиків,

релігійних та спортивних об'єктів, слід виділяти фінансування з державного та місцевих бюджетів. Це дозволить забезпечити збереження і розвиток цих об'єктів, їх вдосконалення та підтримку для задоволення потреб туристів та місцевого населення.

Стратегічний напрямок має інтегрований підхід, що передбачає співробітництво з різними компонентами туристичної дестинації. Розвиток туризму є силою, яка сприяє розвитку інших секторів економіки, таких як транспорт, зв'язок, торгівля тощо, оскільки він забезпечує створення робочих місць та збільшення надходжень до бюджетів на всіх рівнях. Туристичний сектор дозволяє ефективно використовувати "місцеві ресурси", такі як історична та культурна спадщина, традиції та природа, з невеликими інвестиціями. Тому економічно доцільно надати пріоритетний статус туризму в муніципальному розвитку. [2]

Отже, найбільш прибутковою складовою столичного туристичного продукту (11-12%) є екскурсійна діяльність, яка сьогодні потребує всебічного дослідження та вдосконалення. Пріоритетними видами туризму в Києві є зарубіжний (в'їзний) та внутрішній туризм, які є важливим чинником поповнення національної скарбниці валютними надходженнями та створення додаткових робочих місць.

2.2. Дослідження цінової пропозиції екскурсійного турпродукту в м.Києві

Аналіз вартості послуг розміщення, харчування, транспорту та екскурсій, що надаються в різних країнах та мають схожі функції, якість та обсяг, показує наявність значних відмінностей між ними. Наприклад, вартість туристичних послуг є найвищою в Північній Європі та США, де виробничі витрати (на будівництво та експлуатацію готелів, ресторанів, транспорту та інше) значно вищі через суворі кліматичні умови. З іншого боку, в субтропічних та тропічних країнах, де витрати на надання

туристичних послуг менші, ціни на такі послуги є помірними або навіть відносно низькими. Різниця між найвищою та найнижчою ціною країн на міжнародному туристичному ринку може досягати двох-трьохразового розмаху. [23, с.45]

Отже, оскільки не існує єдиної світової ціни на туристичні послуги, це звільняє їх від необхідності встановлення загальних цінових стандартів. Кожен туристичний оператор може самостійно визначати свої експортні ціни на туристичні послуги, керуючись економічною вигодою.

Одним з ключових вирішень для туристичних організацій є прийняття рішення про встановлення цін на туристичні продукти. Ціни відображають сприйняття продукту або послуги споживачем. Тому вартість туристичного продукту включає витрати, пов'язані з його виробництвом, просуванням, розподілом і продажем, а також міру прибутковості. [26, с. 45]

При встановленні цін на туристичні продукти основними чинниками є характер конкуренції на відповідному туристичному ринку та аналіз цінової політики конкурентів. У ситуації, коли ринок є чисто конкурентним, жоден окремих покупець або продавець не має значного впливу на поточний рівень ринкових цін. Компанії, що діють на таких ринках, не затрачають багато часу на розробку власних маркетингових стратегій. [32; с.98]

Наринку з монополістичною конкуренцією туристичні оператори мають можливість встановлювати широкий спектр цін на свої продукти та послуги. Кожне підприємство розробляє різні пропозиції для різних сегментів і активно використовує стратегії брендування, реклами та особистого продажу.

Формування ціни на екскурсію можна провести за формулою:

$$Ц = С + П + Н,$$

де Ц — ціна екскурсії;

С — собівартість;

П — прибуток;

Н — податок на додану вартість (ПДВ).

Вартість туру (с) включає заробітну плату гіда. Оскільки багато компаній не мають постійних гідів у своєму штаті і наймають їх на окремі екскурсії, витрати на оплату праці гідів враховуються відразу. Якщо екскурсія включає транспорт, тоді також замовляється транспорт, і вартість туру включає витрати на транспортні послуги. У разі відвідування музею (залежно від теми туру) можуть враховуватись вартість вхідних квитків та послуг екскурсовода в музеї. Норма прибутку (10-15%) встановлюється самою компанією з урахуванням платежів до різних фондів. Це призводить до того, що другий компонент формули (Р) оподатковується ПДВ за встановленою державою ставкою (20%). [15, с. 133]

Підсумувавши всі складові, отримуємо повну вартість екскурсії. В залежності від кількості екскурсантів можна розрахувати вартість екскурсії на одну особу.

Крім вищезазначеного, варто відзначити наступні особливості ціноутворення в туристичній галузі:

1. Ціна окремих туристичних послуг, таких як екскурсії, не входить до вартості туристичного продукту. Туристи можуть замовляти та оплачувати додаткові послуги окремо відповідно до своїх уподобань та інтересів.
2. У випадку групових турів ціна туру на одну особу залежить від кількості осіб у групі. Чим більше осіб у групі, тим нижча ціна туру на одну особу.
3. Ціни на тури залежать від віку мандрівників. Діти та школярі мають право на значні знижки на різні туристичні послуги.
4. Прибуток, який включається в ціну туристичного продукту, встановлюється туристичною організацією у відсотках до собівартості. Цей відсоток залежить від попиту на туристичний продукт і може коливатися від 5 до понад 100%.

Отже, маркетингове ціноутворення на ринку туристичних послуг є стратегічним методом управління цінами, який включає встановлення цін на

туристичний продукт або послугу та їх варіювання в залежності від позиції продукту на ринку.

Цей підхід спрямований на досягнення поставлених цілей та отримання прибутку від реалізації туристичними підприємствами. Розробка цінової політики туристичного підприємства має на меті створення умов для досягнення стратегічних цілей і завдань, а також визначає принципи ціноутворення, методику встановлення базової ціни, умови та розміри її диференціації та коригування. У цьому контексті держава виступає з завданням відновлення та розвитку вітчизняного виробництва туристичних продуктів.

Встановлення цін, які відтворюють вартість продукту, дозволяє виробникам туристичних продуктів формувати фонд для майбутнього розвитку. Ціноутворення є також елементом соціальної політики України, і для захисту внутрішніх покупців туристичних продуктів необхідно будувати власну цінову базу та відмовитися від орієнтації внутрішнього ринку на світові ціни.

РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ – ЕКСКУРСІЇ КИЇВСЬКІ МІНІ СКУЛЬПТУРИ

3.1 Авторські пропозиції у створення пакету екскурсій “Київські мікіскульптури.”

У сучасному суспільстві спостерігається зростання інтересу до туризму як в Україні, так і в усьому регіоні. Люди все більше цікавляться здоровим способом життя, подорожами та активним відпочинком, а не простим перебуванням вдома. Навіть в умовах конфліктів туристична галузь продовжує залишатися актуальною. Це пояснюється тим, що суспільство втомилося від постійного напруження, новин та інформаційного потоку. Місто Київ відоме своїми пам'ятниками, а також недавно набуло популярності завдяки мініатюрним скульптурам. [8, с.45]

У межах проекту «Шукай» вже було встановлено 39 скульптур в Києві, але це лише початок, і кількість мініатюр поступово збільшується. Заплановано встановити ще скульптури, проте їх виконання відкладено. Основною метою проекту є представлення Києва за допомогою скульптур, які символізують місто або стали його символами. [17]

Автор на основі цієї інформації розробив пакет квест-екскурсій під назвою "Київські мікроскульптури". Цей захід організовується у формі гри-квесту, що є новаторським підходом до роботи з учнями.

Використання квесту є цікавим та ефективним способом передачі необхідних знань, навичок та умінь у школярів та вихованців. Інтерактивні вправи, які вимагають участі в квесті, спонукають учнів до активності, сприяють включенню всіх учасників та зміцненню колективу учнів.

Вихідні дані. Екскурсія 1

Тема екскурсії: квест екскурсія.

Назва екскурсії: “Київські міні скульптури - шлях символами Києва”

Сегмент споживачів туристського ринку: школярі віком від 8 до 15 років.

Протяжність: 7 км.

Тривалість екскурсії : 2 години 10 хвилин

Початок екскурсії: місто Київ, вул. Майдан Незалежності 1, біля ТЦ “Глобус”.

Кінець екскурсії : місто Київ, Парк Тараса Шевченка, шаховий майданчик

Маршрут: м. Київ, вул. Майдан Незалежності 1, ТЦ “Глобус” – вул. Хрещитик 15/4 (розташовано 3 об’єкта за цією адресою) – вул. Хрещатик 36 – вул. Рогнідинська 9 – вул. Шота Руставелі 13 – Спортивна площа 1 – вул. Шота Руставелі 44 – Парк Тараса Шевченка, шаховий майданчик.

Вид маршруту: пішохідний.

Схема маршруту зображена у (Додатку Б).

У таблиці 3.1. наведена методична розробка квест екскурсі Київські міні скульптури – шлчх символами Києва.

Таблиця 3.1.

Методична розробка квест-екскурсії : “Київські міні скульптури - шлях символами Києва”

№	Місце зупинки	Об’єкт показу	Тривалість огяду	Основний зміст інформ.	Організаційні вказівки	Методичні вказівки
1	ТЦ GLOBUS	Київський фонтан Слон	00:05	Квест-гра. Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
2	Вулиця Хрещатик, 15/4	Котлета по-київськи	00:05	Квест-гра. Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
3	Вулиця Хрещатик, 15/4	Київський екіпаж	00:05	Квест-гра. Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
4	Вулиця Хрещатик, 15/4	Скіфська пектораль	00:05	Квест-гра. Історія створення	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод	Метод показу об’єкта

				пам'ятки	розміщує біля об'єкта	
5	Вулиця Хрещатик, 36	Київський каштан	00:05	Квест-гра. Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта
6	Вулиця Рогнідинська, 9	Київський грамофон	00:05	Квест-гра. Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта
7	Вулиця Шота Руставелі, 13	Київський лист	00:05	Квест-гра. Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта
8	Спортивна площа, 1	Київський трамвай	00:05	Квест-гра. Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта
9	Вулиця Шота Руставелі, 44	Київський балкон	00:05	Квест-гра. Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта
10	Парк Шевченка, шаховий майданчик	Київські шахи	00:05	Квест-гра. Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта

Джерело: систематизоване автором

Маршрутний лист квест-екскурсії : “Київські міні скульптури - шлях символами Києва”

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 1

Міні-скульптура:Київськийфонтан Слон

Місцезнаходження : вул. Майдан Незалежності 1, ТЦ “Глобус”

Завдання (1 бал):

1. Хто знає який символ мав слон того часу?
2. Хтось можливо знає історію походження цього слона ?

Коротка інформація : Відправляйтеся до торгового центру GLOBUS, оскільки саме там вас очікує перша міні-скульптура - фонтан Слон.

Пояснюємо, що вам потрібен вхід, який знаходиться за Лядськими воротами.

Можливо, не всі знають, що це був за фонтан і яке він мав відношення до столиці. Слон у свій час вважався символом відродження післявоєнного Києва, оскільки фонтан пережив бурхливі воєнні роки і навіть не постраждав. Він знаходився в нинішньому Хрещатому парку на місці арки Дружби Народів до 1970 року.

Ви бачите вже другу мініатюрку, першу було встановлено на оглядовому майданчику під аркою, але його вкрали вандали, тому новій скульптурці знайшли більш безпечне місце.

Дивитися зображення у (Додатку В).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 2

Міні-скульптура : Котлета по-київськи

Місцезнаходження : вул. Хрещитик 15/4

Завдання (1 бал):

1. Без якої страви не обходиться будь-який захід Києва ?
2. Яке походження має котлета по-київськи?

Коротка інформація : Відома котлета по-київськи, яка стала візитною картою міста, розміщена у вітрині біля входу до ресторану Chicken Kiev, що знаходиться на перехресті вулиць Городецького та Заньковецької.

Котлета по-київськи має французьке походження, і її рецепт був привезений до Києва у 1918 році. Вона складається з вершкового масла, зелені, сиру та яєчних жовтків, відомих у Франції як "де болай". Цей рецепт швидко знайшов своє місце у кулінарній традиції Києва, і котлета стала символом обіднього столу та незамінною стравою для офіційних заходів.

Важливо пам'ятати, що справжні котлети по-київськи подаються тільки з куркою на кістці. Дивитися зображення у (Додатку Г).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 3

Міні-скульптура : Київський екіпаж

Місцезнаходження : вул. Хрещитик 15/4

Завдання (1 бал):

1. Що ви можете розповісти про перший автомобільний екіпаж ?
2. В якому році вони вперше проїхалися київськими вулицями на газовому двигуні ?

Коротка інформація : В арці, розташованій при вході до Пасажу зі сторони вулиці Заньковецької, ви знайдете скульптурку, яка присвячена першому автомобільному екіпажу. Цей екіпаж працював на газовому двигуні і прокатився по вулицях Києва у 1897 році.

Дивитися зображення у (Додатку Г).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 4

Міні-скульптура : Скіфська пектораль

Місцезнаходження: вул. Хрещитик 15/4

Завдання (1 бал):

1. Де та коли була вперше знайдена пектораль ?
2. Де в Києві зараз зберігається пектораль ?

Коротка інформація : В тій самій арці, але на протилежній стіні, розташована мініатюрка найвідомішого археологічного знахідки ХХ століття. Пектораль було знайдено у 1971 році в скіфській могилі під час розкопок кургану Товста Могила на Дніпропетровщині. Досі точно не відомо, хто її створив, для кого і що вона означає, існують лише припущення. Ця цінна прикраса зберігається у Музеї історичних коштовностей України, розташованому на території Києво-Печерської лаври.

Мініатюрку виконано майже в натуральну величину. Придивіться уважніше, і ви побачите більше сотні мініатюрних фігурок тварин та скіфів кочівників, все відтворено так, як у оригіналі.

Дивитися зображення у (Додатку Д).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 5

Міні-скульптура : Київський каштан

Місцезнаходження : вул. Хрещитик 36

Завдання (1 бал):

1. Які ще символи Києва ви знаєте ?
2. Який цвіт прикрашив герб столиці раніше ?

Коротка інформація : Де ще можна знайти символ Києва, як не біля входу в будівлю Київської міської державної адміністрації? Наше місто просто неможливо уявити без каштанів. Не дивно, що з радянських часів саме квітка каштану прикрашала герб столиці.

Дивитися зображення у (Додатку Е).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 6

Міні-скульптура : Київський грамофон

Місцезнаходження : вул. Рогнідинська 9

Завдання (1 бал):

1. Де вперше почали виготовляти грамплатівки ?
2. На якій станції метро було збудовано в 1911 році фабрику "Екстрафон".

Коротка інформація : Одна з найцікавіших мініатюрок, оскільки вона не просто маленька, а має невеличкий сюрприз, який захоплює не тільки дітей, а й дорослих. Який саме? Просто натисніть кнопку на грамофоні, і ви дізнаєтесь. Саме в Києві було першим містом на території України, де почали виготовляти грамплатівки. Для цього на Шулявці у 1911 році було збудовано цілу фабрику, яка називалася "Екстрафон".

Дивитися зображення у (Додатку Є).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 7

Міні-скульптура : Київський лист

Місцезнаходження : вул. Шота Руставелі, 13

Завдання (1 бал):

1. Який ви знаєте найстаріший документ написаним на території Київської Русі ?

Коротка інформація : На стіні київської синагоги очікує вас наступна мініатюрка - це київський лист. Вважається, що цей лист є найстарішим документом, написаним на території Київської Русі єврейською громадою і датується X століттям.

Дивитися зображення у (Додатку Ж).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 8

Міні-скульптура : Київський трамвай

Місцезнаходження : Спортивна площа, 1

Завдання (1 бал):

1. Де розпочав свій рух перший пасажирський трамвай ?
2. Скільки км складав маршрут трамваю ?

Коротка інформація : Для знаходження наступної міні-скульптурки, присвяченої першому електричному трамваю, вирушайте до колони біля входу в торгово-розважальний комплекс Gulliver. Саме у Києві у 1892 році відбувся перший запуск пасажирського трамваю електричного типу в Російській імперії. Маршрут тривав півтора кілометри і проходив від Подолу до сучасної Європейської площі.

Дивитися зображення у (Додатку З).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 9

Міні-скульптура : Київський балкон

Місцезнаходження : вул. Шота Руставелі 44

Завдання (1 бал):

1. Куди в наших сім'ях люблять складати непотрібні речі ?

Коротка інформація: Ця міні-скульптурка відображає типовий київський балкон, на якому ми часто звикли зберігати непотрібні речі, які нам шкода викидати. Такі елементи є характерними для нашого міста і можна їх знайти в деяких районах і досі.

Дивитися зображення у (Додатку II).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 10

Міні-скульптура : Київські шахи

Місцезнаходження : Парк Шевченка, шаховий майданчик

Завдання (1 бал):

1. Хто знає правила гри в шахи ?
2. Та де в Києві вже більше п'ятдесяти років збираються поціновувачі гри в шахи?

Коротка інформація :Це зрозуміло, що цю мініатюрку встановили саме в парку Шевченка, оскільки протягом понад п'ятдесяти років саме тут збираються любителі шахів і просто люди, які прагнуть покращити свою майстерність, граючи на відкритому повітрі.

Дивитися зображення у (Додатку I).

Програма квест-екскурсії : “Київські міні скульптури - шлях символами Києва”

12:00 – зустріч групи біля станції метро Майдан Незалежності

12:15 – початок екскурсії з першої міні-скульптури “Київський фонтан Слон”, квест-гра, інформація прооб'єкт.

12:30 – вул. Хрещатик 15/4, показ трьох міні-скульптур “Котлета по-київськи”, “Київський екіпаж”, “Скіфська пектораль”, квест-гра, інформація прооб'єкт.

13:00 – вул. Хрещатик 36, показ скульптури “Київський каштан”, квест-гра, інформація прооб’єкт.

13:20 – вул. Рогнідинська 9, міні-скульптура “Київський грамофон”, квест-гра, інформація прооб’єкт.

13:27 – вул. Шота Руставелі 13, міні-скульптура “Київський лист”, квест-гра, інформація прооб’єкт.

13:35 – Спортивна площа 1, показ скульптури “Київський трамвай”, квест-гра, інформація прооб’єкт.

13:46 – вул. Шота Руставелі 44, міні-скульптура “Київський балкон”, квест-гра, інформація прооб’єкт.

14:10 – Парк Шевченка, шаховий майданчик, показ міні-скульптури “Київські шахи”, квест-гра, інформація прооб’єкт.

Вихідні дані. Екскурсія 2

Тема екскурсії: квест екскурсія.

Назва екскурсії: “Київські міні-скульптури - в пошуках скарбів Києва”

Сегмент споживачів туристського ринку: школяри віком від 8 до 15 років.

Протяжність: 7,5 км.

Тривалість екскурсії : 2 години 20 хвилин

Початок екскурсії: вул. Пушкінська 2-7\29, готель “Preimer Palace Hotel”.

Кінець екскурсії : місто Київ, Андріївський узвіз 2д

Маршрут: м. Київ, Парк Тараса Шевченка, шаховий майданчик - вул. Пушкінська 2-7\29, готель “Preimer Palace Hotel” – вул. Володимирська 40\2 – вул. Ярославів Вал 22 – вул. В’ячеслава Липинського 15 – вул. Ярославів Вал 20 – вул. Ярославів Вал 23 – вул. Велика Житомирська 20 – вул. Дегтярна 6 – Андріївський узвіз 2д.

Вид маршруту: пішохідний.

Схема маршруту зображена у (Додатку І).

У таблиці 3.2. наведена методична розробка квест-екскурсії Київські міні-скульптури – в пошуках скарбів Києва.

Таблиця 3.2.

Методична розробка квест-екскурсії : “Київські міні-скульптури - в пошуках скарбів Києва”

№	Місце зупинки	Об’єкт показу	Тривалість огяду	Основний зміст інформ.	Організаційні вказівки	Методичні вказівки
1	Premier Palace Hotel	Золотий черевичок Сержа Лифаря	00:05	Квест-гра.Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
2	Вулиця Володимирська, 40/2	Київський фонтан Термена	00:05	Квест-гра.Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
3	Вулиця Ярославів Вал, 22	Гелікоптер Сікорського	00:05	Квест-гра.Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
4	Вулиця В’ячеслава Липинського, 15	Київський велотрек	00:05	Квест-гра.Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
5	Вулиця Ярославів Вал, 20/20а	Золоті Ворота	00:05	Квест-гра.Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об’єкта	Метод показу об’єкта
6	Вулиця Ярославів Вал, 23	Київський комп’ютер	00:05	Квест-гра.Історія створення пам’ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод	Метод показу об’єкта

					розміщує біля об'єкта	
7	Вулиця Велика Житомирська, 20	Київська кава	00:05	Квест-гра.Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта
8	Вулиця Дегтярна, 6	Київська плінфа	00:05	Квест-гра.Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта
9	Вулиця Андріївський узвіз, 2д	Київське сухе варення	00:05	Квест-гра.Історія створення пам'ятки	Переміщення по пішохідній зоні, екскурсовод розміщує біля об'єкта	Метод показу об'єкта

Джерело: складено автором

Маршрутний лист квест-екскурсії : “Київські міні-скульптури - в пошуках скарбів Києва”

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 1

Міні-скульптура : Золотий черевичок Сержа Лифаря

Місцезнаходження : PremierPalaceHotel

Завдання (1 бал) :

1. Яка найвища нагорода в сфері балету?

Коротка інформація: "Золотий черевичок" є найпрестижнішою нагородою у світі балету, і саме її отримав відомий балетний танцюрист та хореограф Серж Лифар, який народився в Києві. Серж мав глибоке почуття прив'язаності до свого рідного міста, але з певних причин так і не зміг повернутися на батьківщину. Тому після його смерті дружина передала цю почесну нагороду до Музею історії Києва. А зараз ми можемо насолоджуватися видом бронзового черевичка.

Дивитися зображення у (Додатку Й).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 2

Міні-скульптура : Київський фонтан Термена

Місцезнаходження : вул. Володимирська, 40/2

Завдання (1 бал) :

1. Хто знає який фонтан забезпечував питною водою киян в свій час?

Коротка інформація : Мініатюрна бронзова копія фонтану Термена розташована біля входу до кафе "Трішки більше", як раз навпроти свого прототипу - славетного фонтану, який і досі прикрашає сквер поряд з Золотими воротами. Саме фонтани, виготовлені на заводі Олексія Термена, раніше служили окрасою міського водогону, який забезпечував киян питною водою.

Дивитися зображення у (Додатку К).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 3

Міні-скульптура : Гелікоптер Сікорського

Місцезнаходження : вул. Ярославів Вал, 22

Завдання (1 бал) :

1. Що ви бачите перед собою, та хто знає історію створення ?
2. Чий родинний маєток знаходиться на Ярославовому Валі?

Коротка інформація : Тут, на Ярославовому Валі, знаходився родинний маєток Сікорських, саме тут маленький Ігор запускав свої перші літачки, спостерігаючи за блакитним київським небом, і саме тут зародилася ідея створення гелікоптера. Як він виглядав, можна зрозуміти, вивчивши мініатюрну скульптурку, що розташована біля входу до Radisson Blu Hotel.

Дивитися зображення у (Додатку Л).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 4

Міні-скульптура : Київський велотрек

Місцезнаходження : вул. В'ячеслава Липинського, 15

Завдання (1 бал) :

1. Який ви знаєте найстаріший діючий велотрек в Європі?
2. Скільки років київському велотреку ?

Коротка інформація : Столичний велотрек є одним із найстаріших активних велотреків у Європі, відкрили його у 1913 році. З того часу він пройшов багато випробувань, навіть опинився під загрозою знищення, але все ж витримав. На сьогодні цей велотрек, якому вже понад сто років, продовжує приймати на своїх доріжках спортсменів.

Звісно ж, він заслужив, щоб на його честь була встановлена мініатюрна скульптурка. Відведіть трохи часу, зробіть фотографію мініатюрки на тлі чудового муралу і спостерігайте за велосипедистами.

Дивитися зображення у (Додатку М).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 5

Міні-скульптура : Золоті Ворота

Місцезнаходження : вул. Ярославів Вал, 20/20а

Завдання (1 бал) :

1. Стародавня брама Києва ?

Коротка інформація :А надалі ви матимете можливість ретельніше розглянути, як саме виглядає головна брама стародавнього Києва у формі мініатюри.

Дивитися зображення у (Додатку Н).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 6

Міні-скульптура : Київський комп'ютер

Місцезнаходження : вул. Ярославів Вал, 23

Завдання (1 бал) :

1. В якому році був розроблений перший комп'ютер ?
2. Та хто може сказати повну його назву ?

Коротка інформація: Якщо ви прогулюєтесь з дітьми, можна запропонувати їм завдання вгадати, присвячена чому наступна мініатюрка.

Вам вдалося? Точно так виглядав колись так званий київський комп'ютер, а точніше мала електронна обчислювальна машина МЕОМ, яку розробив у 1948 році академік Сергій Лебедєв.

Вона запрацювала у 1950 році, але малою насправді не була, оскільки складалася з 6 тисяч електронних ламп і займала площу 60 квадратних метрів.

Дивитися зображення у (Додатку О).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 7

Міні-скульптура : Київська кава

Місцезнаходження : вул. Велика Житомирська, 20

Завдання (1 бал) :

1. Якими були перші кав'ярні?

Коротка інформація :Здається, що в столиці кава набула популярності зовсім недавно, але насправді це не зовсім так. Вже в XIX столітті у місті існувала фабрика, де обсмажували кавові зерна, і звідти вони потрапляли до відомих київських кав'ярень.

Якщо ви все ще продовжуєте наш маршрут, то однозначно варто зробити паузу і поласувати кавою, тим більше, що наша міні-скульптурка знаходиться біля входу до кав'ярні City-Zen cafe & bar.

Дивитися зображення у (Додатку П).

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 8

Міні-скульптура : Київська плінфа

Місцезнаходження : вул. Дегтярна, 6

Завдання (1 бал) :

1. Що використовували для будівництва храмів за часів Київської Русі?
2. В якій спорудах була заложена плінфа ?

Коротка інформація : Для спорудження храмів за часів Київської Русі використовували обпалену плитоподібну цеглу, яку називали плінфою. Свого

часу її було використано при будівництві Десятинної церкви та Софії Київської.

Щоб знайти цю скульптурку, необхідно спуститися на Воздвиженку по недавно відкритих оновлених сходах, які з'єднали Пейзажну алею з урочищем Гончарі-Кожум'яки. На вулиці Дегтярній орієнтуйтеся на вежу з годинником, на стіні якої приховане бронзове зображення давньоруської цегли. Дивитися зображення у (Додатку Р)

КАРТКА ОБ'ЄКТА № 9

Міні-скульптура : Київське сухе варення

Місцезнаходження : Андріївський узвіз, 2д

Завдання (1 бал) :

1. Якщо про київський торт знає кожен, то про ще один солодкий дореволюційний символ Києва знаєте ?
2. Його виникнення пов'язують з ім'ям якого швейцарського кондитера ?

Коротка інформація : Якщо про київський торт знає кожен, то про ще один солодкий дореволюційний символ Києва – сухе варення – багато хто навіть не чув про нього. Його походження пов'язують з ім'ям швейцарського кондитера Балью, який супроводжував імператрицю Катерину II і застряг у Києві для лікування, хоча деякі історики стверджують, що готували сухе варення ще в давньому Києві.

Якби не було того, то в кінці XVIII століття у Києві величезною популярністю користувалися спеціалізовані магазини солодоців Балабухи, який став родоначальником кількох поколінь кондитерів.

Шукайте цю бронзову міні-скульптурку у дворику поряд з Музеєм однієї вулиці на вході до кафе "Druzi cafe".

Дивитися зображення у (Додатку С).

Програма квест-екскурсії : “Київські міні-скульптури - в пошуках скарбів Києва”

14:30 – зустріч групи біля готелю “Premier Palace Hotel”

14:35 – початок екскурсії з першої міні-скульптури “Золотий черевичок Сержа Лифаря”, інформація япро об’єкт.

15:00 – вул. Володимирська 40/2, показ міні-скульптури “Київський фонтан Термена”, інформаціяпро об’єкт.

15:15 – вул. Ярославів Вал 22, показ скульптури “Гелікоптер Сікорського”, інформаціяпро об’єкт.

15:37 – вул. В’ячеслава Липинського 15, показскульптури “Київський велотрек”, інформація про об’єкт.

15:50 – вул. ЯрославівВал 20/20а, показміні-скульптури “Золоті Ворота”, інформаціяпро об’єкт.

16:00 – вул. Ярославів Вал 23, показміні-скульптури “Київський комп’ютер”, інформаціяпро об’єкт.

16:15 – вул. Велика Житомирська 20, показміні-скульптури “Київська кава”, інформаціяпро об’єкт.

16:25 – вул. Дегтярна 6, показміні-скульптури “Київська плінфа”, інформаціяпро об’єкт.

16:43 – вул. Андріївський узвіз 2д, показ міні-скульптури “Київське сухе варення”, інформаціяпро об’єкт.

16:48 – завершення екскурсії, прямуємо до найближчого метро, станція Контрактова Площа.

Отже, нами запропоновано пакет екскурсій, що складається з двох варіантів маршрутів та створені картки об’єктів показу. В подальшому наші дослідження буде спрямована на створення контрольного та індивідуального текстів екскурсій «Київськими міні-скульптурами».

3.2. Калькуляція екскурсії

Ціноутворення є важливим аспектом розробки туристичного продукту. Воно впливає на маркетингові стратегії поширення та реалізації туристичних продуктів. Розрахунок конкретних цін на туристичні продукти виграє стратегічну роль у розвитку туристичного бізнесу, особливо при їх просуванні та реалізації в різних умовах. Туристичні продукти зазнають попиту і можуть бути класифіковані як початкові, ознайомлювальні та стабільні.[52, с.3]

Планування пішохідних маршрутів включає більше, ніж просто розрахунок відстаней та часу подорожі. Це важливий інструмент для забезпечення безпеки пішоходів та оптимізації їх переміщення.

По-перше, правильне планування маршрутів допомагає уникнути потенційних небезпек, які можуть спричинити нещасні випадки на дорозі. Це можуть бути зони з великою інтенсивністю руху, небезпечні перехрестя з автотранспортом або ділянки з нерівним дорожнім покриттям.

По-друге, розрахунок пішохідних маршрутів допомагає розумно розподілити часові та фізичні ресурси пішоходів. Це особливо важливо у щільно заселених містах, де кожна хвилина має значення. Оптимальний маршрут дозволяє ефективно використовувати свої сили та час для переміщення, заощаджуючи їх для виконання інших завдань.

Крім того, розрахунок пішохідного маршруту може мати корисний вплив на бізнес. При плануванні магазинів, офісів, розважальних закладів, калькуляція маршруту дозволяє вибрати найзручніше розташування для цільової аудиторії та збільшити потік клієнтів. Це допомагає залучити більше людей, які зможуть легко й зручно дістатися до місця призначення, сприяючи успіху бізнесу.[36, с.28]

Отже, розрахунок пішохідного маршруту є важливим етапом, необхідним для забезпечення безпеки та комфорту пішоходів, оптимізації їхнього переміщення та покращення інфраструктури міст. Цей процес спрямований на створення умов, що сприяють безпечному та зручному руху пішоходів, а також на вдосконалення системи міського планування.

Давайте розглянемо створену нами калькуляцію для нашого розробленого туристичного продукту і визначимо його особливості, а також звернемо увагу на загальні витрати, що виникатимуть під час створення туристично-екскурсійного продукту. Детальний огляд витрат наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Загальні витрати тур агенції на виробництво та просування туристсько-екскурсійного продукту

Витрати	Витрати за день (грн)	Витрати за місяць (грн)	Витрати за квартал (грн)	Витрати за рік (грн)
ЄСВ	49,13	1474	4422	17688
ПДФО	44,6	1340	4020	16080
Єдиний податок	20	600	1800	21600
Оренда приміщення	167	3500	10500	42000
Комунальні послуги	24	700	2100	8400
Реклама	66	2000	6000	72000
Винагорода туроператору (20%)	116	200	600	2400
Вартість туристичного продукту	486	4860	14580	58320

Нами складена калькуляція туристсько-екскурсійного продукту, до якого послуги гід-екскурсовода та додаткові туристичні послуги.

Розглянемо більш детально калькуляцію туристсько-екскурсійного продукту:

1) Вартість гід-екскурсовода є постійною для групи екскурсантів, що означає, що ціна відносно одного туриста може змінюватися в залежності від кількості екскурсантів.

2) Необхідною складовою є сплата Єдиного соціального внеску (ЄСВ), який становить 22% від мінімальної заробітної плати (ЗП), тобто 1474 грн./місяць, 4422 грн. за квартал і 17688 грн. за рік.

3) Наступною витратою є ПДФО (Податок на доходи фізичних осіб), який становить 20% від мінімальної ЗП (так як туристичні агентства відносяться до II групи податкових зобов'язань), тобто 1340 грн./місяць, 4020 грн. за квартал і 16 080 грн. за рік.

4) Оренда приміщення складає 3500 грн. на місяць

5) Комунальні послуги складають 700 грн. на місяць, за квартал отримуємо 2100 грн., а за рік – 8400 грн

6) На місяць рекламні послуги коштуватимуть 6750 грн., на квартал – 20250 грн., рік – 81000 грн.

7) Також наявний Єдиний податок, який становить суму в 600 грн.

Пропаганда туристичних маршрутів відбувається за допомогою різних каналів, таких як брошури, реклама на громадському та міжміському транспорті, рекламні повідомлення в соціальних мережах, таких як Instagram та Facebook, а також розсилання повідомлень через Viber та Telegram, як це показано в таблиці 3.4.

Реклама сприяє підвищенню зацікавленості в кільцевих маршрутах регіону та збільшенню потоку туристів у цей регіон. Крім того, реклама допомагає поширювати інформацію серед місцевого населення, оскільки "Сарафанне радіо" є так само ефективним, як і звичайна реклама. [34, с.8]

Таблиця 3.4

Витрати на рекламу екскурсії

Статті витрат	Кількість (шт.)	Ціна за одиницю (грн)	Загальна вартість (грн)
Рекламні оголошення (буклет)	1000	1,20	1200
Реклама у транспорті на місяць	5	60	300
Реклама у газеті на місяць	5	40	200
Реклама у соцмережах на місяць	25	90	2250
Розміщення афіш на рекламних щитах на місяць	14	200	2800
Всього :			6750

Отже, виходячи з вище зазначеного, що ціна одного туристсько-екскурсійного туру з пакету квест-екскурсій “Київські мініскульптури” складатиме 486 грн на особи, а на групу із 10 осіб 4860 грн.

Таблиця 3.4 містить загальні фінансові показники для бізнес-планування місячного, квартального та річного обороту розробленого туристичного продукту. Екскурсійні маршрути є доступними для всіх, що сприятиме частому відвідуванню. [38, с.7]

Можемо зробити висновки, що кожен регіон Київської області може розвивати туризм. На прикладі столиці - міста Києва, ми показали, що можна створювати маршрути, які зацікавлять різновікову категорію споживачів.

Автор розробив набір ексклюзивних туристичних маршрутів з метою просування та зроблення території привабливішою для відвідувачів. Шляхом охоплення лише обмеженої кількості туристичних місць і наданням спеціалізованих маршрутів ми створили різноманітний вибір екскурсій. Цей продукт має великий попит на туристичному ринку. Його популярність пояснюється доступністю екскурсійних маршрутів, що привертає увагу школярів, студентів, молоді, а також людей похилого віку та працівників.

Програма турів має широкий спектр варіацій і допоможе відвідувачам відпочити від повсякденності на свіжому повітрі. Зокрема, пішохідна екскурсія по Києву з мініатюрними скульптурами є ідеальним варіантом для любителів незвичайних пам'яток, які прагнуть отримати незабутні враження.

Використання даного туристичного маршруту в місті Києві сприяє ряду переваг, включаючи збільшення туристичного потоку, збільшення доходів до міського бюджету та формування позитивного іміджу території.

Таким чином, можна зробити висновок, що туристична діяльність має позитивний вплив на зростання чисельності туристів до території, тому є необхідним в подальшому продовжувати практику розробки нових екскурсійних маршрутів.

ВИСНОВКИ

Отже, в результаті опрацювання матеріалів автор дійшов наступних висновків.

1. Екскурсійний бізнес має важливе значення у сфері туризму. Ця сфера діяльності має довгу історію розвитку та процвітання, яка починається ще у XVII столітті. Те, що колись починалося як прості прогулянки з метою ознайомлення з навколишнім середовищем, перетворилося на популярну форму, якою користуються усього світу. На сьогоднішній день сформувалася теоретична та методична база як термінів так і класифікації видів туризму так і екскурсій. Визначено місце екскурсій в складі туристичного продукту

2. Екскурсійна діяльність є жвавою сферою, в якій багато людей працюють з метою розвитку території, сприяння розвитку туризму, підвищення інформованості та дослідження історичної та культурної спадщини даної території. Важливо, щоб екскурсії були професійно підготовлені, залучали кваліфікованих фахівців, забезпечували достовірність інформації, проводились за розробленою методологією підготовки екскурсій. Також важливим аспектом на який треба звернути увагу є диверсифікація формування екскурсійних груп, впровадження в екскурсії новітніх технологій.

3. Аналіз аналіз екскурсійної діяльності в Києві за останні роки виявив переваги та недоліки цієї території і визначено перспективи її розвитку. Досліджено кількість історичних та природних пам'яток, оцінено роль проведення різноманітних заходів у місті, спрямованих на підтримку туристичної індустрії. Також з'ясовано, що розвиток екскурсійної діяльності має потенціал для формуванню позитивного іміджу столиці.

4. Особлива увага здійсненню SWOT-аналізу та виділенню виділені позитивні та негативні аспекти розвитку туризму в Києві. Також були висвітлені особливості стану туристичного потоку до Києва.

5. Аналіз потенціалу розвитку та запропоновані заходи сприятимуть підвищенню привабливості міста. Автором було розроблено та запропоновано пакет екскурсійних маршрутів, який використовує унікальні

ресурси міста і привертає туристів зі сусідніх територій та з-за кордону до Києва. Пакет таких екскурсійних маршрутів, відомий як "Київські міні-скульптури", пропонує можливість відкрити для себе незвичайні та маловідомі місця в Києві, де розташовані мініатюрні скульптури. Ці скульптури виділяються серед традиційних пам'ятників та меморіалів, оскільки демонструють творчість та індивідуальний підхід митців. Крім того, у межах маршруту відкривається можливість дізнатися про історію багатьох цікавих місць у центрі Києва, зокрема про біографію та творчість авторів скульптур, проекти та конкурси, які допомагали створювати ці витвори мистецтва. Все це робить екскурсійний пакет квест-маршрутів "Київські міні-скульптури" цікавим та неординарним для туристів та місцевих жителів. Також автором створені картки об'єктів показу на маршрутах.

6. При належній рекламі екскурсійних маршрутів, розвитку туристичної інфраструктури та покращенні дорожньої ситуації в місті, туристичні потоки будуть постійними, а до міського бюджету будуть надходити стабільні доходи. Маршрути цих екскурсій можна розширити, враховуючи потреби різних груп туристів, незалежно від сезону або інших обставин. Тому розвиток екскурсійного бізнесу можна підвищити привабливістю міста Києва. Використовуючи його унікальність та багату історичну спадщину, можна створювати різноманітні екскурсійні маршрути та привертати увагу до менш відомих районів міста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. McLeish B. Successful marketing strategies for nonprofit organization / B. McLeish. Toronto, 1995. 294 p.
2. Всесвітня організація туризму. Офіційний сайт. URL: www.unwto.org
3. Геопросторова організація туристичного процесу: автореф. дис. д-ра геогр. наук: 11.00.02. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2003. 290 с.
4. Гранат, енциклопедичний словник. Інститут історії України. URL : <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
5. Долженко Г. П. Экскурсионное дело : навч. посіб. М.: ИКЦ «Март», 2005. 272 с.
6. Дорошко О.П. Київський музей народної архітектури та побуту у пропаганді української народної культури. І культурологічні читання “Культура на зламі тисячоліть”: Тези виступів. К.: КІІ, 1994. с.345
7. Державна програма розвитку туризму в Україні . Київ, 67 с.
8. Драпушко Р.Г. Туристичний потенціал України: стан, проблеми та перспективи розвитку: Монографія. К: Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, 2007. 152 с.
9. Екскурсія. Лексика – українські енциклопедії та словники. URL: <https://leksika.com.ua/12030519/turizm/ekskursiya>.
10. Емельянов Б. В. Экскурсоведение : підручник. М.: Советс. Спорт, 2004. 216 с.
11. Закон України “Про охорону культурної спадщини”. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
12. Закон України «Про туризм». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95>.
13. Зародження і розвиток екскурсійної діяльності в Україні (до початку ХХ ст.) План. URL: <https://studfile.net/preview/5257737/>
14. Зародження і розвиток екскурсійної діяльності в Україні (до початку ХХ ст.) – Організаторами екскурсійної діяльності на той час були видавці. URL: <http://referatu.net.ua/referats/154/36945/?page=2>.

- 15.Зорін І. В., Каверіна Т. П., Квартальнов В. а. Туризм як вид діяльності : підручник. М.: Фінанси та статистика, 2005, с.205.
- 16.Індивідуальний текст. URL: <https://www.freepapers.ru/107/ndividualnij-tekst>
- 17.Інформація про Київські міні-скульптури. Режим доступу - <https://discover.ua/inspiration/kievskie-miniatury---kvest-dla-vsej-semi>
18. Історія екскурсійної діяльності: навчальний посібник / В. К. Федорченко та ін. К.: Кондор, 2004. 166 с.
- 19.Карпюк З. К., Цвид-Ендрю Н. В. Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. Посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2017, с. 260.
- 20.Картки екскурсійних об'єктів. .URL: <https://ru.calameo.com/books/00297907123300140637>
- 21.Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2016, с. 215
- 22.Король О. Д. Розробка маршруту туру. Все о туризме: туристическая библиотека. URL : https://tourlib.net/books_ukr/korol-ekskurs3-1.htm.
- 23.Квартальнов В.а. Туризм: Учебник/ Квартальнов В.а – М.: Финансы и статистика, 2002. – 189с.
- 24.Кисельова, Т.Г., Красильников, Ю.Д. Основи соціально-культурної діяльності: Учеб. посібник / Т.Г. Кисельова, Ю.Д. Красильников. - М., 1993. - 164 с.
- 25.Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги – ХХІ, 2003. с.345.
- 26.Кифяк В.О. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Зелена Буковина, 2003. 312 с.
- 27.Кудла Н. Є. Маркетинг туристичних послуг : навчальний посібник. К.: Знання, 2011. с 123
- 28.Кулаев К. В. Екскурсійна діяльність: теоретичні та методологічні основи : навч. Посіб. М.: Турист, 2004. 96 с.

- 29.Литмир – электронная библиотека. URL:
<https://www.litmir.me/br/?b=32806>.
- 30.Любіцева О.О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2003.104 с.
- 31.Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). К.: альтерпрес, 2002. 436 с.
- 32.Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник / М.П. Мальська, В.В. Хуо, В.І. Цибух. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 295с.
33. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу.Навчальний посібник. Київ:Центр навчальної літератури, 2004.272 с.
34. Мармуль Л.О. Організаційно-економічний механізм функціонування туристично-рекреаційних підприємств: моногр. / Л.о. Мармуль, о.а. Сарапіна. К.: ННЦ "Ін-т аграр. екон.", 2006. 180с.
35. Машинський С. Я. Спортивне орієнтування. Навчальний посібник. URL: www.orientpoltava.in.ua.
36. Мінливе обличчя міста, або доля київських фасадів. Кирило Третяк. Київ: Парламент. вид-во, 2018. с. 535
37. Пам'ятні місця Київської області: Короткий путівник/Батушан о.Д., Мінц С.Й, Сікорський М.І. К.: Київське обласне видавництво, 1958.
38. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. №.324/95-вр. URL: https://tourlib.net/zakon/pro_turyzm.htm.
39. Приклад проекту розробленого маршруту екскурсії. Складання методичної розробки. Складання індивідуального тексту. Туризм – автобусные туры. активный отдых. архитектура. Круизы. отдых с детьми. URL: <https://shimanovskadm.ru/uk/otdyh-u-morya/primer-proekta-razrabotannogo-marshruta-ekskursii-sostavlenie.html>
40. Пример контрольного текста. URL: <https://studfile.net/preview/5720654/>.

41. Рутинський М. Й., Стецюк о. В. Музеєзнавство : навч. Посіб. К.: Знання, 2008. 428 с.
42. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / В.Ф. орлова, Т. Г. Сокол. К.: Грамота, 2006. 262с.
43. Соціально-культурна діяльність: досягнення, пошуки, проблеми: 36. ст. / Наук. ред. Т.Г. Кисельова, Ю.а. Стрільців. М.: МГУК, 1996. 145 с.
44. Складання індивідуального тексту. URL: <https://studfile.net/preview/7489924/>.
45. Сталий розвиток м. Києва у ХХІ сторіччі: стратегія та механізми / За ред. О.М. Невелева, Б.М. Данилишина. К., 2001. 342 с.
46. Сучасний стан та плани відновлення туризму в Києві. Режим доступу : <https://vechirniy.kyiv.ua/news/71973/>
47. Сучасні умови та особливості розвитку екскурсійної справи в Україні. Все о туризме: туристическая библиотека. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/zhuk2.htm.
48. Технологія розробки екскурсії. URL: https://pidru4niki.com/10611207/kulturologiya/tehnologiya_rozrobki_ekskursi.
49. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія. К. : КНТЕУ, 2009. 463 с.
50. Украина туристическая. К., 2004. 64с.
51. Федорченко В.К., Костюкова о.М., Дьорова Т.а., олексійко М.М. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навч. посіб. К.: Кондор, 2004. 164 с.
52. Чеботарев И. а. Культурный туризм: международное правовое регулирование. Культура: экономика, управление, право 2004 № 4. С. 28-35.
53. ЭБС «Университетская библиотека онлайн» читать электронные книги. URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=dict&>
54. ЭКСКУРСИЯ. Словари, энциклопедии и справочники. URL: <https://slovar.cc/rus/dal/581956.html>.

55. Як побудувати екскурсію. Індивідуальний текст екскурсії. Опис товарів і послуг. URL:<https://shimanovskadm.ru/uk/aktivnyjj-otdyh/kak-postroit-ekskursiyu-individualnyi-tekst-ekskursii.htm>

Рисунок 1.1 Розробка картосхеми екскурсійного маршруту

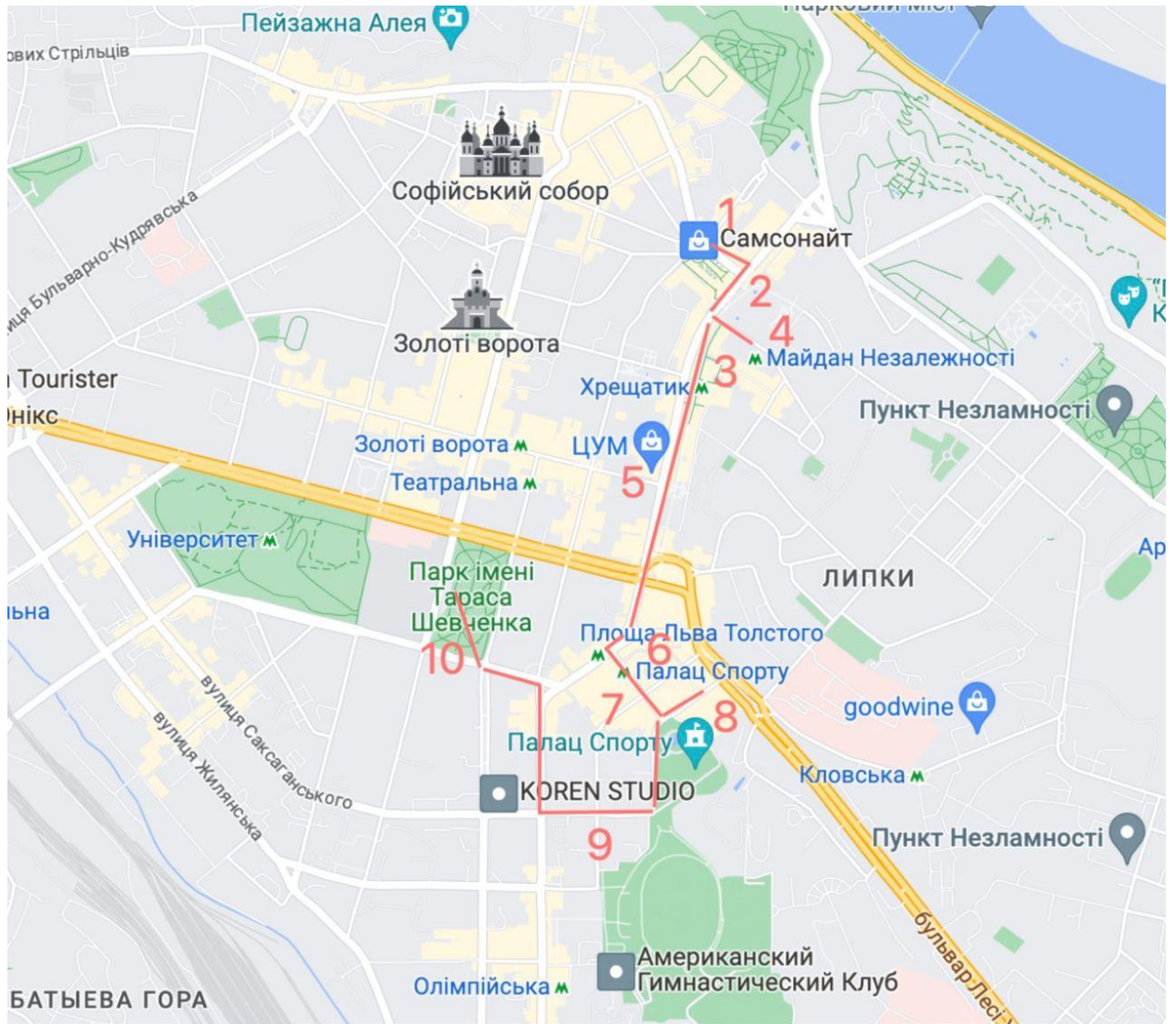

Рисунок 3.1. Схема маршруту квест-екскурсії “Київські міні скульптури - шлях символами Києва”

Рисунок 3.2. Київська мініскульптура «Київський фонтан Слон»

Рисунок 3.3. Київська мініскульптура «Котлета по-київськи»

Рисунок 3.4. Київська мініскульптура «Київський екіпаж»

Рисунок 3.5. Київська мініскульптура «Скіфська пектораль»

Рисунок 3.6. Київська мініскульптура «Київський каштан»

Рисунок 3.7. Київська мініскульптура «Київський грамофон»

Рисунок 3.8. Київська мініскульптура «Київський лист»

Рисунок 3.9. Київська мініскульптура «Київський трамвай»

Додаток И

Рисунок 3.10. Київська мініскульптура «Київський балкон»

Додаток І

Рисунок 3.11. Київська мініскульптура «Київські шахи»

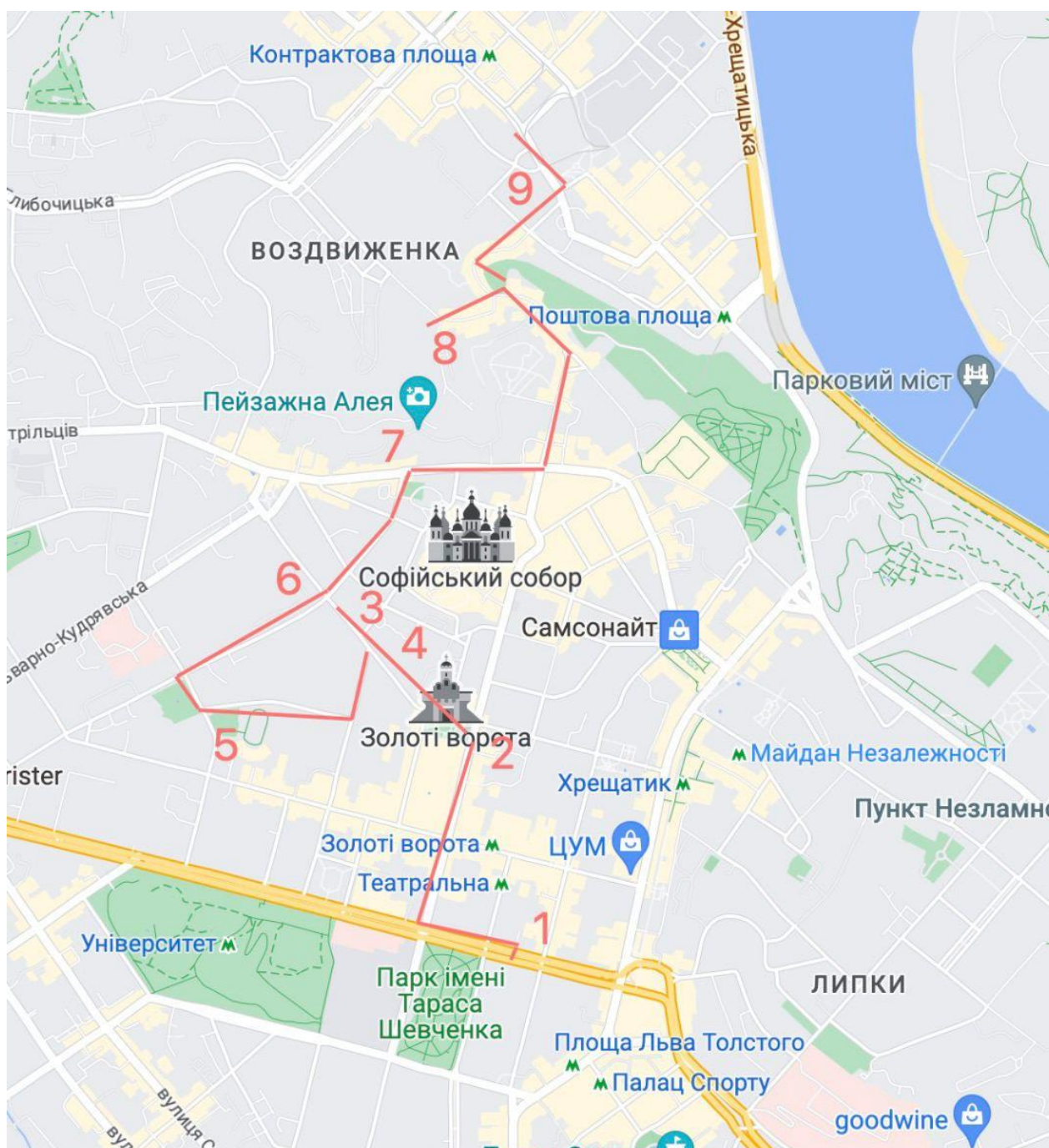

Рисунок 3.12. Схема маршруту квест-екскурсії “Київські міні-скульптури - в пошуках скарбів Києва”

Рисунок 3.13. Київська мініскульптура «Золотий черевичек Сержа Лифаря»

Рисунок 3.14. Київська мініскульптура «Київський фонтан Тремена»

Рисунок 3.15. Київська мініскульптура «Гелікоптер Сікорського»

Рисунок 3.16. Київська мініскульптура «Київський фелотрек»

Рисунок 3.17. Київська мініскульптура «Золоті ворота»

Рисунок 3.18. Київська мініскульптура «Київський комп'ютер»

Рисунок 3.19. Київська мініскульптура «Київська кава»

Рисунок 3.20. Київська мініскульптура «Київська плінфа»

Рисунок 3.21. Київська мініскульптура «Київське сухе варення»